

Innst. S. nr. 53

(2003–2004)

**Innstilling til Stortinget
fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen**

St.meld. nr. 29 (2002-2003)

**Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen
om familien - forpliktende samliv og foreldreskap**

INNHold

1. Sammendrag	5
1.1 Familiepolitikens verdigrunnlag	5
1.2 Forpliktende samliv	6
1.2.1 Ekteskapet den beste samlivsform	6
1.2.1.1 Bedre informasjon om konsekvenser av valg av samlivsform	7
1.2.1.2 Er det for enkelt å skille seg?	7
1.2.1.3 Deling av pensjonsrettigheter mellom ektefeller	7
1.2.2 Styrking av det forebyggende familiarbeidet	7
1.2.2.1 Styrke tilbudet om samlivskurs	7
1.2.2.2 Styrke familieverntjenesten	7
1.3 Forpliktende foreldreskap	8
1.3.1 Barna i sentrum - foreldreskap et livslangt prosjekt	8
1.3.2 Farsrollen	8
1.3.3 Drøfting av delt bosted som et virkemiddel	8
1.3.4 Andre grep for å styrke forelderrollen	8
1.3.4.1 Fastsetting av farskap for barn av samboere	8
1.3.4.2 Felles foreldreansvar til samboere	9
1.3.4.3 Styrking av meklingsordningen	9
1.3.4.4 Nærmere om innholdet i en ny meklingsordning	9
1.3.4.5 Obligatorisk mekling for samboere	9
1.3.4.6 Styrke foreldreveiledningen	10
1.3.4.7 Utvikling av adopsjonsfeltet	10
1.4 Fedres rett til fødselspenger	10
1.4.1 En mer likestilt fødselspengeordning	10
1.4.2 Selvstendig opptjeningsrett til pappapermisjon	11
1.4.2.1 Fedre bør gis rett til lønnskompensasjon basert på egen opptjening under fedrekvoten	11
1.4.2.2 Alle fedre bør gis rett til 4 ukers pappapermisjon basert på egen opptjening	11
1.4.3 Utvidelse av fedres permisjonsrett	11
1.4.4 Forslag om å styrke fars rett til fødselspenger - avslutning	11
1.4.5 Selvstendig næringsdrivendes rett til fødselspenger	11
1.5 Økt valgfrihet for småbarnsforeldre	11
1.5.1 Kontaktstøtte - alternativ og supplement til barnehager	11
1.5.2 En ytterligere styrking av småbarnsforeldres valgfrihet	11
1.5.2.1 Største statlige satsing på barnehager noensinne	11
1.5.2.2 Økning av kontantstøtten	12
1.5.2.3 Bedre tilpasning av kontantstøtten til bruk av deltidsbarnehage	12
1.5.2.4 Bedre pensjonsrettigheter ved omsorgsarbeid	12
1.6 Utvikling av positive familiestrukturer - bekjempelse av vold i nære relasjoner	12
1.6.1 Økt satsing på bekjempelse av menns vold mot kvinner og barn i familien	12
1.6.2 Vold og overgrep i familien	12
1.6.2.1 Innledning	12
1.6.2.2 Politiets rolle i møtet med familier der det utøves vold	13
1.6.2.3 Hva kjennetegner menns vold i familien?	13
1.6.2.4 Myter om vold i familien	13
1.6.3 Barn som vokser opp i familier der det utøves vold	13
1.6.3.1 Oppfølging av barn på krisesentrene	13
1.6.3.2 Oppfølging av barn i familier med vold - barnevernets særlige ansvar	13
1.6.3.3 Mistanke om vold og overgrep i barnefordelingsaker	14

1.6.4	Vern av trusselutsatte kvinner og deres barn	14
1.6.5	Styrking av innsatsen mot vold i familien	14
1.6.5.1	Koordinering av hjelpetilbudet	14
1.6.5.2	Synliggjøring	14
1.6.5.3	Kunnskaps- og kompetanseutvikling	14
1.6.5.4	Søkelys på mannen som overgriper	15
1.6.5.5	Tilrettelagt oppfølging av voldsutsatte kvinner med innvandrerbakgrunn	15
1.6.5.6	Handlingsplaner og utvalg	15
1.7	Regulering av samboeres rettigheter og plikter	15
1.7.1	Dagens rettighetssituasjon for samboere	16
1.7.2	Samboerutvalget	16
1.7.2.1	Høringsinstansenes syn	16
1.7.3	Prinsipper for den videre lovregulering av samboerskap	16
1.7.4	Kontroll av opplysninger om samboerskap	17
1.7.4.1	Samboerutvalgets forslag	17
1.7.4.2	Høringsinstansenes syn	17
1.7.4.3	Regjeringens drøfting og anbefaling	17
1.7.5	Nærmere om enkelte rettsområder	18
1.7.5.1	Forslag om endringer innenfor arveretten	18
1.7.5.2	Husstandsfellesskapsloven	18
1.7.5.3	Forslag om endringer i barneloven	18
1.7.5.4	Trygd og sosialhjelp	18
1.7.5.5	Skatteloven	18
1.7.5.6	Forsikringsretten - forslag om presisering av samboerdefinisjonen	19
1.7.5.7	Forslag om endringer i straffeloven - samboers rett til å begjære påtale	19
1.7.5.8	Forslag om endringer i straffeprosessloven - samboers rett til å anke etter at siktede er død	19
1.7.5.9	Fritak for vitneplikt	20
1.7.5.10	Gjeldsforfølgning - forslag om presisering av samboerdefinisjonen	20
2.	Komiteens merknader	20
2.1	Familiepolitikkenes verdigrunnlag (jf. meldingen kap. 1)	20
2.2	Forpliktende samliv (jf. meldingen kap. 2)	22
2.3	Forpliktende foreldreskap (jf. meldingen kap. 3)	24
2.4	Fedres rett til fødselspenger (jf. meldingen kap. 4)	32
2.5	Økt valgfrihet til småbarnsforeldre (jf. meldingen kap. 5)	33
2.6	Utvikling av positive familiestrukturer - bekjempelse av vold i nære relasjoner (jf. meldingen kap. 6)	35
2.7	Regulering av samboeres rettigheter og plikter (jf. meldingen kap.7)	37
3.	Forslag fra mindretall	38
4.	Komiteens tilråding	39

Innst. S. nr. 53

(2003-2004)

Innstilling til Stortinget fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen

St.meld. nr. 29 (2002-2003)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om familien - forpliktende samliv og foreldreskap

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Familiepolitikken verdigrunnlag

Familien er samfunnets grunnleggende sosiale enhet - den viktigste arena for tilhørighet, nærhet og fellesskap og den beste ramme rundt barns oppvekst. Familien som sosial institusjon er universell, den finnes i en eller annen form i alle samfunn.

Familien omfatter ektepar med og uten barn, samboere med og uten barn, homofile partnere med og uten barn, aleneforeldre som bor sammen med barn, samværsforeldre, familier med fosterbarn og enslige, aleneboende. Etter skilsmisser og samlivsbrudd oppstår nye familiekonstellasjoner med særkullsbarn og fellesbarn.

Vi lever i en tid som til tross for stor oppslutning om familien, også er preget av ensomhet, oppløste samliv og brutte relasjoner. Det er økning i skilsmisser og samlivsbrudd. Derfor mener Regjeringen vi trenger en offensiv familiepolitikk. En god familiepolitikk er også et virkemiddel mot en samfunnsutvikling preget av overdreven individualisering og selvopptatthet. En politikk for å styrke familien vil gjøre storsamfunnet bedre å leve i og virke forebyggende i forhold til sosiale problemer og sosial utstøtning.

Familie- og samlivsmønsteret har endret seg mye i løpet av de siste tiårene. Det er blitt et større mangfold av samlivsformer. Familiebegrepet må derfor være bredt og inkluderende. Innenfor dette mangfoldet vil Regjeringen understreke at barn er selvstendige individer som har rett til å kjenne sitt biologiske opphav.

Begrepet "inkluderende familier" bør også omfatte våre nye landsmenn og andre som trenger et fellesskap.

Det er i henhold til meldingen nødvendig å styrke forskningen om familien for å fange opp endringene i familie- og samlivsmønsteret, årsaker til og virkninger av samlivsbrudd, barnas situasjon og forholdet mellom kjønnene. Som grunnlag for en treffsikker politikk på dette området, trenger vi mer kunnskap om barn og foreldre i en ny tid.

Regjeringen vil sette barna i sentrum for familiepolitikken.

Regjeringen kan ikke være likegyldig til at det er tre til fire ganger større sjans for at samboerbarn opplever samlivsbrudd enn barn i ekteskap. Ekteskapet representerer en forpliktelse som samboerskapet mangler, og erfaring viser at ekteskapet gir den beste og mest stabile ramme rundt barns oppvekst. Vi må både våge å si hva som er det beste valget og forebygge samlivsbrudd uavhengig av samlivsform.

Dagens foreldregenerasjon er mer opplyst og kunnskapsrik når det gjelder barn og barns utvikling enn foreldre noen gang har vært. Det har vært en betydelig vekst i levestandarden, som gjør at både barn og voksne har fått nye muligheter. Barn har på mange måter fått mer innflytelse. Til tross for disse positive utviklingstrekkene, er det mange barn og unge som får problemer i oppveksten.

Meldingen viser også til økende bruk av rusmidler, materialisme og forbrukerpress og kommersialiseringen og seksualiseringen av barn og unges hverdag, som noen av de sentrale utfordringene som barn og unge og deres foreldre står overfor i dag.

Økende tidspress, arbeidspress og kjøpepress og kommersialisering av stadig større deler av den private sfære kan lett bli en trussel mot familiens samhold.

Forbruket av kommersielle underholdningstjenester, spill, massemedia osv. er i ferd med å fortrenge mange sosiale og kulturelle aktiviteter.

Det er Regjeringens mål å redusere det kommersielle presset mot barn og unge, og bevisstgjøre barn og for-

eldre slik at de blir bedre i stand til å møte den påvirkning som barn og ungdom utsettes for. Regjeringen la i april 2003 frem en tiltaksplan på dette området.

Mange barn utsettes for mobbing. Skolene og barnehagene har startet et viktig arbeid på dette området. Det er helt nødvendig at foreldrene engasjerer seg dersom vi skal komme dette alvorlige samfunnsproblemet til livs.

Det er krevende å være foreldre i dagens samfunn, og det er legitimt å ha problemer med å mestre foreldrerollen. De foreldre som spesielt trenger det, skal få hjelp og støtte.

Et ansvarlig, forpliktende foreldreskap gjelder begge kjønn; det betyr at både mor og far er viktige omsorgspersoner for barnet. Regjeringen vil føre en familiepolitikk som bidrar til å styrke likestillingen i samfunnet og gir kvinner og menn reelle muligheter til å delta på lik linje i familielivet og i arbeids- og organisasjonslivet. Det er viktig å gi fedre rettigheter som styrker deres rolle i barneomsorgen. Regjeringen legger vekt på at småbarnsforeldre skal ha valgfrihet i forhold til omsorgsform for barna. Samtidig er tydelige politiske signaler om nødvendige holdningsendringer i forhold til omsorgsarbeid, også viktig. Dette må styrkes, bl.a. ved at omsorgsarbeidet som samfunnsinnsats blir bedre verdsatt.

Selv om barnet har sin tilhørighet i kjernefamilien, representerer den utvidede familien også en stor verdi. På grunn av økt levealder er besteforeldregenerasjonen en viktig ressurs i flere år enn tidligere. Riktignok er dagens besteforeldre også ofte yrkesaktive, og "heltidsbestemødrene" er sjeldnere, men det handler om at barn har flere trygge voksenpersoner å forholde seg til og kunne samtale med. Regjeringen ønsker en familie- og oppvekstdebatt som tar dette inn over seg.

Familiepolitikken skal basere seg på respekt og verdivalg. Regjeringen respekterer at voksne gjør ulike samlivvalg, og en god oppvekst trenger ikke stå og falle med familieform eller foreldrenes samlivvalg. Det viktigste er at barn blir verdsatt og opplever tilhørighet og trygghet, og lærer seg sosial mestring i alle de sammenhenger barn og unge deltar i. Samtidig kan vi ikke si at alle typer samliv gir barn samme trygghet. Der begge foreldre er til stede og lever et stabilt, forpliktende og varig samliv, øker barnets opplevelse av trygghet.

Å styrke det varige samliv og gi foreldrene mulighet til å være aktive og positive omsorgs- og voksenmodeller, er en fellesskapsutfordring og ikke bare et privat anliggende. Regjeringen prioriterer dette arbeidet høyt. Når ektepar velger å skille seg og samboerpar går fra hverandre kan imidlertid beslutningen i mange tilfeller være en god og riktig løsning. Barnets beste må ivaretas også i delte familier og foreldrene må fortsette å være foreldre selv om de ikke bor sammen.

Unge samboere som ikke er etablert på bolig- og arbeidsmarkedet, kan komme opp i økonomiske problemer hvis de får barn. Det må ikke være slik at valget da står mellom abort eller det å bli enslig mor; det bør være mulig for paret å få den nødvendige hjelp slik at de kan ta et felles ansvar for barnet. I denne sammen-

heng vises det bl.a. til Regjeringens "Tiltaksplan mot fattigdom", "Folkehelsemeldingen" og handlingsplanen "Førebygging av uønskt svangerskap og abort 1999-2003".

Vold i familien er ikke et privat anliggende. En mobilisering av oss som medborgere og naboer må til for å bekjempe familievolden.

Vi har et mangfold av familietyper i Norge. I denne stortingsmeldingen er det først og fremst familier med barn som er i fokus. Meldingen presenterer Regjeringens politikk for å styrke forpliktende samliv og foreldreskap. I meldingens kapittel 2 drøftes det forebyggende familiearbeidet med vekt på familievern og samlivstiltak. Kapittel 3 drøfter tiltak for å styrke foreldrerollen, herunder foreldreveiledning og mekling. Kapittel 4 setter søkelys på fedres rett til fødselspenger og behovet for å få far sterkere inn i barneomsorgen. I kapittel 5 drøftes valgfrihet for småbarnsforeldre i forhold til barnetilsyn og omsorgsløsninger. Kapittel 6 handler om utvikling av positive familiestrukturer og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Kapittel 7 omhandler regulering av samboeres rettigheter og plikter. Økonomiske og administrative konsekvenser er omtalt i kapittel 8.

Familiemeldingen må sees i sammenheng med andre barne- og familierelaterte dokumenter som er lagt fram for Stortinget. Det vises til oversikt i meldingens kapittel 1.

1.2 Forpliktende samliv

Regjeringens syn er at ekteskapet er den beste samlivsform fordi ekteskapet forplikter mer enn samboerskap. Trygghetsgevinsten gjelder både barn og voksne. I tillegg synliggjør ekteskapsinngåelsen at et forpliktende samliv også er et samfunnsanliggende. Og forpliktelsene utløser da også juridiske rettigheter og trygghet som kommer alle parter til gode. Regjeringen vil styrke det forebyggende familiearbeidet og legge til rette for at både ektepar og samboere med felles barn skal kunne få hjelp til å håndtere konflikter og mestre samlivet.

1.2.1 Ekteskapet den beste samlivsform

Regjeringen mener at ekteskapet er den beste samlivsformen hovedsakelig av to grunner: formalisering av gjensidig forpliktelse og stabilitet. Ekteskapet har vist seg å være mer stabilt enn samboerskapet. Det har antakelig en sammenheng med at ekteskapet er den mest forpliktende samlivsformen. Både inngåelse og oppløsning av ekteskap er offentlige handlinger, et samfunnsanliggende, hvor partene må forholde seg til bestemte formkrav. For samboerskap er det ingen formalisering knyttet til verken inngåelse eller oppløsning.

For ektepar finnes et omfattende regelverk som automatisk kommer til anvendelse både i ekteskapet og når det oppløses ved død eller separasjon/skilsmiss. Dette lovverket, som er en juridisk pakked løsning, skaper en trygg og forutsigbar ramme rundt samlivet og kan

redusere konflikter ved oppløsning, noe som har betydning for den enkelte og samfunnet.

Samboere har ikke i dag den samme beskyttelse i lovverket som ektepar, og Regjeringen foreslår heller ikke at samboere skal likestilles med ektefeller på generell basis, jf. meldingens kapittel 7. Juridisk vil ekteskapet fortsatt være i en særstilling som samlivsform. Større forpliktelser slår ut i større rettigheter.

1.2.1.1 BEDRE INFORMASJON OM KONSEKVENSER AV VALG AV SAMLIVSFORM

Regjeringen mener det er behov for mer informasjon om regelverket knyttet til samboeres juridiske rettigheter og plikter og vil følge dette opp. Informasjonen bør legge vekt på at man ved å gifte seg oppnår en lovregulering rundt samlivet som det ikke er mulig å få på annen måte.

1.2.1.2 ER DET FOR ENKELT Å SKILLE SEG?

Regjeringen mener at ekteskapet er den beste samlivsform og at det er et problem både for samfunnet og enkeltmennesker at så mange ekteskap i dag oppløses. Regjeringen mener at den ordningen vi har i dag med et års separasjonstid er god fordi den sikrer at begge ektefellene får en mulighet til å tenke seg godt om før den endelige beslutningen om å oppløse ekteskapet tas. Dette gir også god anledning til å høre barnas stemme og behov. Ektefeller med barn er pålagt mekling som kan gi støtte og veiledning, slik at samlivsbruddet kan bli minst mulig belastende for barna.

Regjeringen foreslår ikke endringer i skilsmisselovgivningen.

Spørsmålet om høyden på terskelen for å gå inn og ut av ekteskapet berører også individualiseringen i samfunnet og vårt forhold til troskap og forpliktelse. Her ønsker Regjeringen å stimulere til en verdidebatt.

Tvangsekteskap er forbudt ved norsk lov (jf. straffeloven § 222). Regjeringen vil bekjempe tvangsekteskap. Barne- og familiedepartementet arbeider derfor med å utrede nærmere forslag som skal gjøre det lettere å få oppløst ekteskap som er blitt til ved tvang.

1.2.1.3 DELING AV PENSJONSRETTIGHETER MELLOM EKTEFELLER

Hvis man har valgt at en av foreldrene i en periode skal være mer hjemme for å ta seg av barna, mens den andre er i inntektsgivende arbeid, er det ikke rimelig at den som har vært hjemme skal bære hele tapet dette medfører i forhold til pensjonsrettigheter. Pensjonskommisjonen skal vurdere hvilken betydning endringer i familie- og samlivsmønsteret kan ha for utformingen av pensjonssystemet og hvordan pensjonsordningene kan bidra til å ivareta fordelings- og likestillingshensyn. I forbindelse med en eventuell pensjonsreform vil spørsmålet om deling av pensjonsrettigheter bli vurdert. Regjeringen ønsker å avvente Pensjonskommisjonens holdning til dette spørsmålet før man foretar en nærmere vurdering.

1.2.2 Styrking av det forebyggende familiearbeidet

Regjeringen ønsker å bidra til at færre ekteskap og samliv skal gå i oppløsning og vil derfor styrke det forebyggende familiearbeidet. Det er en stor utfordring å nå familiene før samlivsbruddet eller skilsmissen er et faktum. Forskningen viser at det nytter å forebygge. Gode samliv kan langt på vei læres. Regjeringen ønsker å satse på et mer helhetlig forebyggende familiearbeid gjennom å utvide ordningen med samlivstiltak, styrke familievernets kompetanse og kapasitet og videreutvikle foreldreveiledningsprogrammet.

Formålet med det forebyggende familiearbeidet er å hjelpe familier til å leve bedre sammen, forebygge samspillsproblemer mellom foreldre og barn og hindre familieoppløsning. Dette vil gi positive ringvirkninger også for samfunnet for øvrig, både i menneskelig og økonomisk forstand.

1.2.2.1 STYRKE TILBUDET OM SAMLIVSKURS

Tilskottsordningen til samlivstiltak ble innført i 1994. Frivillige organisasjoner, institusjoner og kommuner kan få tilskudd til lokale samlivskurs. Målet med samlivstiltakene er å styrke ekteskap og samliv og forebygge familieoppløsning. På bakgrunn av den økende etterspørselen og et ønske om å redusere antallet samlivsbrudd, ønsker Regjeringen å styrke tilbudet på samlivskurs. De lokale samlivskursene er et lavterskeltilbud til par og fokuserer på såkalte "vanlige problemer" i samlivet.

Barne- og familiedepartementet igangsatte høsten 2002 en evaluering av tilskuddsordningen til samlivstiltak. Evalueringsprosjektet utføres av Møreforskning, og rapport skal foreligge høsten 2003.

Som et bidrag til bedre og mer varige samliv vil Regjeringen arbeide for at alle ektepar og samboere får tilbud om et gratis samlivskurs når de får sitt første barn.

Barne- og familiedepartementet vil sette ned en prosjektgruppe som kan jobbe fram et opplegg med et mål om i løpet av 2 år å ha regelmessige tilbud om endagskurs for nybakte foreldrepar i første omgang i halvparten av landets kommuner.

1.2.2.2 STYRKE FAMILIEVERNTJENESTEN

Barne- og familiedepartementet har økt ressursene til kompetanseformål både i 2002 og 2003 og har nylig lagt fram rapporten "Kompetansetiltak i familievern". Det er behov for en styrking av midler til gjennomføring av tiltak i kompetanseplanen i årene framover. Målsettingen er å gjennomføre en systematisk og helhetlig kompetanseutvikling for ansatte i tjenesten, til beste for familienes behov.

Det er videre viktig at familievernet synliggjør sin profesjonelle kompetanse overfor andre faggrupper og etater, og videreutvikler samarbeidet med andre og beslektede tjenester. Dette gjelder ikke minst barnevernet, men også psykisk helsevern, deler av rusomsorgen, pedagogisk-psykologisk tjeneste og andre.

En spesiell utfordring er å komme i dialog med og gi et tilbud til familier som har sin kulturelle referanse-

ramme for samliv og oppdragelse fra et annet samfunn enn det norske.

Regjeringen ser et behov for å øke kapasiteten i familievernnet. En økning både i forhold til kompetanse og kapasitet i familievernnet vil gjøre tilbudet om rådgivning og behandling tilgjengelig for flere og dermed også imøtekomme behovet for en mer rettferdig fordeling av en etterspurt tjeneste.

Regjeringen vil derfor gradvis tilføre familievernntjenesten økte ressurser for å styrke kompetanseutviklingen i familievernnet, for å etablere nye kontorer der det er behov for dette, samt tilføre nye stillinger ved noen eksisterende kontorer der ventetiden er lang.

1.3 Forpliktende foreldreskap

1.3.1 *Barna i sentrum - foreldreskap et livslangt prosjekt*

Regjeringen mener at ekteskapet er den beste ramme om barns oppvekst. Samtidig mener Regjeringen at det må legges til rette for at foreldreskapet skal bestå også når foreldrene ikke bor sammen.

Etter Regjeringens syn er det ikke sosialt akseptabelt at foreldre til felles barn slutter å samarbeide om barnets ve og vel. Et ansvarlig foreldreskap er ikke tidsbegrenset.

I meldingens kapittel 3 drøftes hvordan en kan styrke kontakten mellom barn og foreldre etter samlivsbrudd, herunder hvorvidt delt bosted kan være et egnet virkemiddel. Videre kan samboerfedres svakere juridiske stilling i forhold til barnet sammenlignet med gifte tenkes å ha betydning. Videre drøftes meklingsordningen og foreldreveiledningen samt adopsjonsfeltet. Til slutt drøftes hvorvidt offentlige overføringer til enslige forsørgere er tilpasset løsninger der barn bor omtrent like mye hos hver av foreldrene.

1.3.2 *Farsrollen*

Amerikansk forskning om barn som er vokst opp uten fedre viser at de kommer dårligere ut økonomisk, helsemessig, atferdsmessig, fullfører sjeldnere høyere utdanning og gjør gjennomgående en dårligere yrkeskarriere enn de som er blitt stimulert av to foreldre. Det trengs mer forskning om disse sammenhengene i Norge.

1.3.3 *Drøfting av delt bosted som et virkemiddel*

Regjeringen er opptatt av at barnet skal ha så god kontakt som mulig med begge foreldrene etter et samlivsbrudd. Det førende prinsippet er imidlertid selvbestemmelsesretten til foreldrene. Utgangspunktet er at foreldrene har full frihet til å avtale seg imellom hvor barnet skal bo og omfanget av samvær. Dersom foreldrene er enige om å ha bostedsmyndigheten sammen og barnet bor mye hos begge foreldrene kalles det en ordning med "delt bosted". Delt bosted kan imidlertid ikke pålegges av retten eller fylkesmannen i en barnefordelings sak. Det er altså en frivillig ordning som bare gjelder så lenge partene er enige om den.

Meldingen drøfter delt bosted i forhold til muligheten til å være bedre foreldre, delt bosted som en konfliktdepennende ordning og hva som er best for barnet.

Departementet vil bidra til at det settes i gang et forskningsprosjekt som tar sikte på å kartlegge barns og foreldres erfaringer med delt bosted. Det er et stort behov for å innhente mer kunnskap på dette feltet, ikke minst med tanke på at barnas behov i forhold til bosteds- og samværsordning skal bli ivaretatt.

Foreldrene har full frihet til å avtale hvor barna skal bo fast og omfanget av samværet. Barnet skal få si sin mening, og avgjørelser om bosted og samvær skal rette seg etter barnets beste. Dette er prinsipper som det er bred enighet om å opprettholde.

Regjeringen ønsker ikke at delt bosted for barna skal være hovedregelen når foreldrene ikke bor sammen. Det foreslås derfor ikke å endre barneloven på dette punkt.

Barnefordelingsprosessutvalget foretok en grundig vurdering av spørsmålet om adgang for domstolene til å pålegge delt bosted i NOU 1998:17. Flertallet i utvalget var av den oppfatning at det ikke burde innføres en bestemmelse som gir domstolene myndighet til å pålegge delt bosted mot en av foreldrenes ønske.

Regjeringen er enig i at domstolene ikke bør kunne pålegge foreldrene delt bosted og vil derfor opprettholde dagens ordning som innebærer at det ikke er adgang for domstolene og fylkesmannen til å pålegge delt bosted.

FELLES AVGJØRELSESMYNDIGHET UAVHENGIG AV HVEM BARNET BOR FAST HOS

Den som har barnet boende fast hos seg har større avgjørelsesmyndighet overfor barnet enn samværsforelderen. Det kan hevdes at felles avgjørelsesmyndighet ville kunne bidra til et reelt foreldrefellesskap. Felles avgjørelsesmyndighet ville bl.a. bety at foreldrene måtte være enig om f.eks. flytting.

Regjeringen har kommet fram til at en ordning der foreldrene i utgangspunktet har lik avgjørelsesmyndighet i forhold til små og store spørsmål knyttet til barnet uavhengig av hvor mye barnet bor hos hver av foreldrene, ikke er gjennomførbart. Regjeringen mener at strenge restriksjoner på flytting er et alt for alvorlig inngrep i folks privatliv som også kan være i strid med menneskerettighetene.

Regjeringen ønsker at mekler i den obligatoriske meklingsordningen skal formidle barnas behov og legge vekt på at foreldrene bør bosette seg nært hverandre. Slik kan barnet ha mye kontakt med begge foreldre og slippe å reise over lange strekninger (se nedenfor punkt 1.3.4.4).

1.3.4 *Andre grep for å styrke foreldrerollen*

1.3.4.1 FASTSETTING AV FARSKAP FOR BARN AV SAMBOERE

Regjeringen foreslår en endring i måten farskapet erkjennes på for samboende fedre.

Samboerutvalget mente at det ikke er mulig å etablere automatisk farskap for samboerfedre uten at samboerforholdet skriftlig tilkjennevis. Utvalget foreslo en lovendring hvorved farskap og morskap til barn som fødes av foreldre som ikke er gift, etableres gjennom en felles skriftlig erklæring hvor de tilkjennevis at det er

deres felles barn, og at de lever sammen. Utvalget foreslo ingen endringer for gruppen enslige mødre som får barn uten at de er samboende.

Regjeringen er enig med Samboerutvalget i at det er en stor fordel ved en erklæring som kan danne grunnlag for automatisk felles foreldreansvar. Regjeringen mener imidlertid at det vil være uheldig, slik Samboerutvalget foreslår, at morskapet erkjennes på lik linje med farskapet. Barneloven inneholder en klar regel om at den som har født barnet er barnets mor. En bestemmelse om at morskapet skal erkjennes, vil kunne skape unødvendig uklarhet om morskapet. Regjeringen mener at det fortsatt skal være slik at en mann som blir far i samboerskap må erkjenne farskapet og at erkjennelsen må godtas skriftlig av mor. Det nye er forslaget om at paret på den samme blanketten der farskapet erkjennes i tillegg skal erklære at de bor sammen. Det foreslås ingen endringer i måten farskapet erkjennes på for gifte menn og for ugifte menn som ikke bor sammen med barnets mor.

1.3.4.2 FELLES FORELDREANSVAR TIL SAMBOERE

Samboerutvalget gikk inn for at samboerforeldre som skriftlig bekrefter at det er deres felles barn, og at de lever sammen, i kraft av loven får felles foreldreansvar. Utvalget påpekte at dagens regel ikke gir far foreldreansvar hvis ikke mor samtykker eksplisitt til dette ved sin underskrift, selv om hun både erkjenner at mannen er barnets far, og at de er samboere. Utvalget la til grunn at det ikke er til barns beste at samboermødre har en slik særlig rett til å nekte, i motsetning til gifte mødre. Samboerutvalget ville ikke anbefale en regel der foreldre som ikke er samboere får felles foreldreansvar direkte i kraft av loven. Utvalget mente at den faktiske situasjonen til mødre som ikke lever sammen med barnets far er svært forskjellig fra situasjonen til gifte og samboende.

Ingen høringsinstanser var uenig i at samboende skal ha felles foreldreansvar for felles barn, og intensjonen om å styrke forholdet far/barn gis stor støtte.

Regjeringen foreslår å innføre felles foreldreansvar for samboere når farskapet er erkjent og godtatt skriftlig av mor og paret har erklært at de bor sammen. Dette er i tråd med Samboerutvalgets forslag. Reelt enslige mødre ved fødselen bør som i dag i utgangspunktet ha foreldreansvaret alene. Begrunnelsen er at moren i de fleste tilfeller vil ha hovedansvaret for barnet. Felles foreldreansvar som hovedregel ville pålegge mor søksmålsbyrden for å få foreldreansvaret alene. I dag er det far som må reise sak for å få del i foreldreansvaret. Slik bør det fortsatt være. Det er også mulig at flere ville nekte å oppgi farens navn hvis farskap automatisk ville føre til del i foreldreansvaret.

1.3.4.3 STYRKING AV MEKLINGSORDNINGEN

Regjeringen ønsker å foreta endringer i meklingsordningen blant annet for å skreddersy ordningen inn mot de par som trenger mekling mest. Dette er i tråd med Barnefordelingsprosessutvalgets forslag. En bedre utgang på de vanskelige meklingssakene vil sannsyn-

ligvis kunne resultere i at flere barn og fedre opprettholder kontakten etter samlivsbrudd.

Regjeringen ønsker å beholde en ordning med obligatorisk mekling. Regjeringen foreslår at foreldre skal ha plikt til å møte til en time mekling. Regjeringen foreslår at foreldrene deretter kan få tilbud om tre timers mekling dersom de ønsker det. Dersom mekler mener det kan føre til at foreldrene kommer fram til en avtale, kan de få tilbud om ytterligere tre timer. Det foreslås at meklere skal kunne legge fram forslag til løsninger på tvistepunkter mellom foreldrene og komme med konkrete råd der det er grunnlag for det. Dette er i tråd med intensjonene i Barnefordelingsprosessutvalgets forslag.

1.3.4.4 NÆRMERE OM INNHOLDET I EN NY MEKLINGSORDNING

Regjeringen har i Ot.prp. nr. 29 (2002-2003) Om lov om endringer i barneloven mv. foreslått endringer i saksbehandlingsreglene i barnefordelingssaker som gir store muligheter for mekling også etter at saken er brakt inn for retten. Regjeringen har samme sted foreslått en ubetinget rett for barn til å uttale seg i personlige forhold fra 7-årsalderen, blant annet i sak om hvem av foreldrene det skal bo hos. Det vises for øvrig til Innst. O. nr. 96 (2002-2003).

Departementet vil i løpet av 2003 få laget en kunnskapsstatus på området mekling i kompliserte familiesaker, i form av en gjennomgang og presentasjon av aktuell faglitteratur. Det vil også bli satt i gang en kartlegging av erfaringer og synspunkter blant landets familiemeklere i forhold til de kompliserte meklingene - der hyppighet, kjennetegn, behov for videre kompetanse m.m. vektlegges.

Departementet vil i forlengelsen av dette bidra til at det settes igang et forskningsprosjekt som skal utvikle bedre metodiske verktøy i de kompliserte meklingssakene.

1.3.4.5 OBLIGATORISK MEKLING FOR SAMBOERE

Regjeringen mener at også samboere med felles barn under 16 år bør være forpliktet til mekling ved samlivsbrudd. Barns behov må behandles likt uavhengig av om foreldrene har valgt ekteskap eller samboerskap.

Et virkemiddel for å få samboende foreldre til mekling, kan være å gjøre retten til utvidet barnetrygd til personer som blir enslig forsørger etter oppløsning av samboerskap, betinget av at det fremlegges meklingsattest.

Regjeringen foreslår å endre barneloven slik at det innføres obligatorisk mekling for samboere med felles barn ved samlivsbrudd, tilsvarende det som gjelder for ektepar. For ektepar utstedes i dag meklingsattest selv om bare den som ønsker skilsmisse møter til mekling. Regjeringen ønsker at det samme skal gjelde for samboere. Regjeringen foreslår at det lovfestes i barnetrygdloven at samboere i forbindelse med et brudd skal legge frem meklingsattest for å bli tilkjent rett til utvidet barnetrygd.

1.3.4.6 STYRKE FORELDREVEILEDNINGEN

Regjeringen ønsker å understreke familiens avgjørende betydning for barns utvikling og opplevelse av tilhørighet og trygghet. Å kunne gi et tilbud som foreldre kan nyttiggjøre seg av er derfor sentralt. Et tilbud om foreldreveiledning gjennom kommunale instanser og utforming av aktuelt materiell vurderes derfor som viktig. Regjeringen vil styrke foreldreveiledning gjennom innsats knyttet til videre implementering og utvikling av programmet.

Familier med minoritetsbakgrunn

Med støtte fra departementet er det allerede satt i gang et prosjekt overfor innvandrerfamilier basert på foreldreveiledningsprogrammet. Departementets og kommunenes utfordring ligger i å mobilisere det lokale hjelpeapparatet, som for eksempel helsestasjoner, barnehager, skole og familievern. Også frivillige organisasjoner med tilknytning til minoritetsgrupper må trekkes inn. Regjeringen vil arbeide for at dette blir et permanent tilbud til foreldre med minoritetsbakgrunn.

Mobilisere lokalt hjelpeapparat

Kommunen skal ha et overordnet ansvar for igangsetting av foreldreveiledningstiltak lokalt. I og med at dette ikke er en lovfestet oppgave ligger det en stor utfordring i å mobilisere det lokale hjelpeapparatet.

Samarbeid mellom skole og hjem

I det videre arbeidet med foreldreveiledning blir satsingen i skolen spesielt viktig. Barne- og familiedepartementet vil i samråd med Utdannings- og forskningsdepartementet arbeide videre med dette.

1.3.4.7 UTVIKLING AV ADOPSJONSFELTET

Regjeringen ser adopsjon som en god og fullverdig måte å danne en familie på.

Haag-konvensjonen for vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner, trådte i kraft for Norges vedkommende 1. januar 1998.

I kjølvannet av ratifiseringen av Haag-konvensjonen er viktig nasjonalt lov- og regelverk lagt på plass ved at det er tatt inn et nytt kapittel i adopsjonsloven som regulerer adopsjonsformidling. Departementet har videre utarbeidet retningslinjer både for saksbehandlingen og skjønnsutøvelsen ved utenlands- og innenlandsadopsjon som vil lette arbeidet med adopsjonssakene (desember 2002). Når viktig regelverk nå er utarbeidet, vil styrking av kunnskap og informasjon om adopsjon være et prioritert område.

Nærmere om det videre arbeidet på adopsjonsfeltet

Departementet har tatt initiativ til å utarbeide et opplegg for adopsjonsforberedende kurs. Det er nedsatt en arbeidsgruppe bestående av ulike fagpersoner til å utvikle et eget opplegg for adopsjonsforberedende kurs.

Forskning viser at en drøy fjerdedel av de utenlandsadopterte får en del problemer knyttet til språklæring, identitet og etnisitet.

Adoptivbarn og adoptivfamilier må få hjelp for de utfordringer og problemer som forskningen viser at de kan møte. Stortinget har nylig behandlet stortingsmeldingen om barne- og ungdomsvernet. Under behandlingen av meldingen ble det understreket at tverrfaglig samarbeid og forebygging er viktige satsingsområder for å bedre situasjonen for barn og unge. Bedre samarbeid mellom PPT, barne- og ungdomspsykiatrien, helsestasjoner, barnevern, sosialkontor, barnehage, skole og andre lokale etater, vil gi et bedre tjenestetilbud som også adoptivfamilier vil dra nytte av.

Departementet vil arbeide for å utvikle et bedre og mer nyansert statistikkgrunnlag på adopsjonsområdet. En særlig utfordring blir å styrke kunnskapen om de familiene som sliter med til dels store problemer. Forskning kan gi oss mer kunnskap om dette.

Ved gjennomføring av en adopsjon er det viktig at barnet får tilstrekkelig mulighet til å uttale seg. Det vises til Ot.prp. nr. 45 (2002-2003) Om lov om endring i menneskerettsloven mv.

For mange adopterte vil det før eller senere i livet bli svært viktig å få svar på spørsmålet om hvem som er de biologiske foreldre. Departementet vil utarbeide retningslinjer for behandling av saker som gjelder den adoptertes rett til opplysninger om biologiske foreldre. Til tross for at det er ulikheter mellom innenlands- og utenlandsadopsjon på dette området, tas det sikte på å utarbeide et felles rundskriv.

Siden 1992 har vi hatt en ordning hvor adoptivforeldre ytes engangsstøtte ved adopsjon av barn fra utlandet. Det har vært mye diskusjon rundt størrelsen av beløpet. I Sem-erklæringen fremgår det at Regjeringen vil heve adopsjonsstøtten i løpet av perioden.

Departementet har igangsatt et arbeid for å vurdere en ny organisering av klagesakene ved behandling av søknader om adopsjon. Det tas sikte på å sende ut et høringsnotat om ny organisering av klagesakene ved søknad om adopsjon i løpet av kort tid.

1.4 Fedres rett til fødselspenger

I meldingen drøftes fødselspengeordningen med vekt på fedrenes rettigheter. I drøftingen vektlegges tre hovedhensyn: likestilling mellom mor og far, valgfrihet for familien og et brukervennlig regelverk. I slutten av kapitlet drøftes også selvstendig næringsdrivendes rett til fødselspenger.

1.4.1 En mer likestilt fødselspengeordning

Etter Regjeringens oppfatning bør mor og far bli mer likestilte i forhold til retten til fødselspenger. Dette kan bare oppnås ved å styrke fedrenes selvstendige rettigheter. Samtidig må hensynet til familiens valgfrihet veie tungt.

I en likestilt fødselspengeordning bør hver av foreldrene gis rett til fødselspenger på basis av sin egen oppføring, uavhengig av den andres tilpasninger både før og etter fødselen. Det eneste vilkåret bør være at den som mottar fødselspenger, er hjemme og tar seg av barnet og ikke er i arbeid.

Det framgår av Sem-erklæringen at Regjeringen vil gi fedre selvstendig opptjeningsrett til pappapermisjonen og øke omfanget av denne.

1.4.2 *Selvstendig opptjeningsrett til pappapermisjon*

Erfaringene med fedrekvoten viser at en øremerket periode til far har positiv effekt både i forhold til fordelingen mellom mor og far og i forhold til arbeidslivet.

Regjeringen vil at det fortsatt skal være slik at en del av permisjonstiden er forbeholdt far på samme måte som en del er forbeholdt mor.

Selvstendig opptjeningsrett til pappapermisjon innebærer at fedrekvoten må gjøres uavhengig av mors tilpasning i forhold til yrkeslivet før fødselen.

1.4.2.1 FEDRE BØR GIS RETT TIL LØNNSKOMPENSASJON BASERT PÅ EGEN OPTJENING UNDER FEDREKVOTEN

Regjeringen vil først prioritere å gi de fedre som i dag kommer inn under ordningen med fedrekvote, rett til fødselspenger basert på egen opptjening. Dette betyr at beregningen av fars fødselspenger under fedrekvoten løsrives fra mors stillingsdel før fødselen.

1.4.2.2 ALLE FEDRE BØR GIS RETT TIL 4 UKERS PAPPAPERMISSJON BASERT PÅ EGEN OPTJENING

Etter Regjeringens vurdering bør neste skritt være å gi alle fedre rett til 4 ukers fødselspermisjon basert på egen opptjening.

For at alle fedre skal ha rett til minimum 4 uker fødselspermisjon, må fars rett frigjøres fra mors yrkesaktivitet både før og etter fødselen.

Dersom alle fedre gis selvstendig opptjeningsrett til pappapermisjon, vil om lag 11 000 fedre som i dag er helt uten mulighet til å være hjemme med fødselspenger, få mulighet til 4 uker basert på egen opptjening.

1.4.3 *Utvidelse av fedres permisjonsrett*

Regjeringen vil på lengre sikt arbeide for å utvide fedrekvoten. En utvidelse bør skje i form av forlengelse av den samlede permisjonstiden.

Etter Regjeringens syn bør alle fedre ha selvstendig rett til mer enn 4 uker lønnet fødselspermisjon, dvs. en forlengelse i forhold til dagens fedrekvote. Regjeringen vil arbeide for en gradvis utvidelse av pappapermisjonen.

Regjeringen vil vurdere om det i større grad enn i dag skal være mulig for foreldrene å være hjemme med fødselspenger samtidig, for eksempel i den første tiden etter fødselen. Dette vil bli drøftet i et høringsnotat om fødselspengeordningen.

1.4.4 *Forslag om å styrke fars rett til fødselspenger - avslutning*

Etter Regjeringens syn er det behov for et langsiktig arbeid for å utvikle og forbedre fødselspengeordningen slik at mor og far blir mer likestilte når det gjelder muligheten til å være hjemme med barnet i det første

levetåret. Endringene vil gi et enklere, mer brukervennlig regelverk.

Endringene som er foreslått i meldingen innebærer kostnadskrevene reformer i fødselspengeordningen. I Sem-erklæringen er disse tiltakene gitt prioritet etter satsingen på barnehager. Regjeringen vil komme tilbake til de endringene som er omtalt i budsjettssammenheng.

1.4.5 *Selvstendig næringsdrivendes rett til fødselspenger*

Alle kvinner skal kunne kombinere en yrkeskarriere med barneomsorg. Det er viktig at unge kvinner som velger å etablere seg som selvstendig næringsdrivende, ikke kommer urimelig dårlig ut økonomisk når de får barn, sammenlignet med arbeidstakere. Regjeringen vil derfor vurdere nærmere selvstendig næringsdrivendes rettigheter i forbindelse med svangerskap, fødsel og omsorg for småbarn. De sosiale rettighetene må ses i sammenheng med avgiftssystemet.

1.5 *Økt valgfrihet for småbarnsforeldre*

Politikken må bygge på respekt for at den enkelte familie selv er nærmest til å avgjøre hvordan deres hverdagsliv bør innrettes. Samfunnets oppgave er å legge forholdene best mulig til rette slik at foreldrene kan velge ut fra sin konkrete situasjon og sine egne prioriteringer.

Valgfrihet er ett av de sentrale elementene i Regjeringens familiepolitikk. En reell valgfrihet innebærer at småbarnsforeldre selv skal kunne velge den omsorgsformen de mener er best for barnet.

De to grunnleggende fundamentene i Regjeringens politikk for å styrke småbarnsforeldres valgfrihet er:

- full behovsdekning og lavere foreldrebetaling når det gjelder barnehager
- kontantstøtte til de som velger andre løsninger.

1.5.1 *Kontantstøtte - alternativ og supplement til barnehager*

Meldingen inneholder en nærmere gjennomgang av kontantstøtten, herunder også bruken av kontantstøtte.

EF-domstolen fastslo i november 2002 at den finske kontantstøtten er en familieytelse som må eksporteres. På denne bakgrunn har Regjeringen besluttet at det skal utbetales kontantstøtte for familiemedlemmer til EØS-borgere i henhold til reglene i forordning 1408/71. Kontantstøtte vil bli etterbetalt fra 1. august 1998.

1.5.2 *En ytterligere styrking av småbarnsforeldres valgfrihet*

1.5.2.1 STØRSTE STATLIGE SATSING PÅ BARNEHAGER NOENSINNE

Barnetilsynsundersøkelsen, jf. meldingen, viser at det fortsatt er mange småbarnsforeldre som ikke får et barnehagetilbud slik de ønsker og har behov for. Full behovsdekning er helt nødvendig for å nå Regjeringens familiepolitiske mål om å sikre alle småbarnsfamilier valgfrihet i omsorgsløsning for barna.

Det er bred enighet om målene for barnehagepolitikken:

- Barnehageplass til alle som ønsker det
- Økonomisk likebehandling av kommunale og private barnehager
- Lavere foreldrebetaling
- Kvalitet og mangfold i tilbudet

1.5.2.2 ØKNING AV KONTANTSTØTTEN

Regjeringen vil videreføre kontantstøtten som et alternativ og supplement til barnehage. Det skal være økonomisk mulig for småbarnsforeldre å velge andre omsorgsløsninger enn barnehage.

Allerede fra 1. august 2003 økes kontantstøtten fra 3 000 kroner til 3 657 kroner pr. mnd. Regjeringen legger opp til en videre økning av kontantstøtten.

1.5.2.3 BEDRE TILPASNING AV KONTANTSTØTTEN TIL BRUK AV DELTIDSBARNEHAGE

Regjeringen ser at kontantstøtteregeverket ikke i tilstrekkelig grad er tilpasset dagens forhold på barnehagesektoren og det faktum at mange barnehager har en åpningstid som overstiger åtte timer per dag. Mange barnehager setter barnets daglige oppholdstid lik åpningstiden fordi de ellers ville tape statstilskudd. Dette resulterer så i at man faller inn under en annen oppholdstidskategori og får lavere kontantstøtte enn forventet.

Regjeringen ønsker ikke at kontantstøtteordningens utforming skal være et hinder for å kombinere barnehage og kontantstøtte og har vurdert ulike muligheter for en bedre tilpasning.

Barnehagesektoren er imidlertid for tiden gjenstand for store endringer som følge av Stortingets og Regjeringens satsing på området. Det vises blant annet til forslagene i St.meld. nr. 24 (2002-2003) Barnehagetilbud til alle - økonomi, mangfold og valgfrihet, jf. Innst. S. nr. 250 (2002-2003). Regjeringen mener det vil være hensiktsmessig å avvete en avklaring av hvilke endringer som vil bli gjennomført på barnehageområdet før kontantstøtteordningens utforming, herunder gradering av satsene, blir vurdert endret.

1.5.2.4 BEDRE PENSJONSRETTIGHETER VED OMSORGSARBEID

I forbindelse med en eventuell pensjonsreform vil blant annet spørsmålet om pensjonsopptjening under omsorgsfravær være sentralt. Regjeringen vil avvete Pensjonskommisjonens utredning som skal legges fram høsten 2003, før eventuelle endringer på dette punktet blir vurdert nærmere.

1.6 Utvikling av positive familiestrukturer - bekjempelse av vold i nære relasjoner

En ny handlingsplan med arbeidstittel vold i nære relasjoner vil bli lagt fram i løpet av 2003. Denne vil særlig rette seg inn mot å styrke det forebyggende arbeid blant annet gjennom forbedring av behandlingstilbudet til menn som utøver vold mot sine nærmeste

og bedre ivaretagelse av barn som enten selv utsettes for eller er deltakende vitne til vold i familiene, og tiltak for å bedre utenlandske og minoritetskvinner situasjon. Tiltak for å styrke hjelpetilbudet både fra helse- og sosialetaten og fra politiet og rettsapparatets håndtering av vold og overgrep mot kvinner bør også innlemmes.

1.6.1 Økt satsing på bekjempelse av menns vold mot kvinner og barn i familien

Vold mot kvinner og barn i familien og i parforhold representerer et alvorlig samfunnsproblem og innebærer at mange lever sine liv utsatt for krenkelser og uverdigg behandling. Regjeringen arbeider for å forebygge slik vold og finne hensiktsmessige løsninger for å hjelpe og beskytte ofrene.

Det er viktig å synliggjøre volden og å skape sosial og kulturell aksept for å snakke om vold som samfunnsproblem, for å kunne forebygge vold mot kvinner og barn i familien.

Voldsrammede kvinner og barn må ha mulighet til å komme ut av mishandlingssituasjonen, og utøveren må få et tilbud som kan gi grunnlag for å endre atferd.

Vold i familien rammer barn både når de blir utsatt for fysisk mishandling og/eller seksuelle overgrep, men også når de tilbringer hele eller deler av sin oppvekst i familier hvor vold utøves mot andre familie-medlemmer - som oftest mor.

Åpenhet, tillit og tilgjengelighet er tre viktige forutsetninger for et effektivt forebyggende arbeid. Åpenhet er også en viktig forutsetning for å få kunnskap om vold i familien og for å kunne yte hjelp på et tidlig stadium. Hjelpetilbudet må videre være tilgjengelig både for dem som utsettes for volden (kvinner og barn) og for utøver. Det er viktig med et differensiert tilbud både til utøver og de ulike offerkategoriene.

1.6.2 Vold og overgrep i familien

1.6.2.1 INNLEDNING

Vold omfatter i denne sammenheng menns fysiske og psykiske mishandling av kvinner og barn, samt seksuelle overgrep, herunder voldtekt, begått av et familie-medlem - som regel barnets far og/eller kvinnens partner. I denne meldingen omtales psykisk mishandling også i forhold til barn som er vitne til at mor blir utsatt for vold. I de seinere årene er en også blitt klar over at enkelte barn og ungdom med innvandrerbakgrunn trues med og tvinges inn i tvangsekteskap, samt at kjønnslemlestelse skjer på barn som er bosatt i Norge. Dette må også sees på som en del av volden og de overgrep som skjer i familien.

Det finnes ingen eksakt viten om hvor utbredt menns vold mot kvinner og barn i familien er, verken kvinnehushandling, fysisk mishandling av barn, eller barn som vitne til vold, og seksuelle overgrep mot barn. En rekke undersøkelser gir imidlertid klare indikasjoner på at volden er utbredt.

Det er generelt behov for mer kunnskap om utbredelsen av og årsaken til barnemishandling i Norge. Departementet vil gjennomgå forskning om omfanget av bar-

nemishandling, årsakene til dette og hvilke tiltak som er mulig å sette inn og vurdere behovet for ytterligere forskning.

1.6.2.2 POLITIETS ROLLE I MØTET MED FAMILIER DER DET UTØVES VOLD

Politiet har en sentral rolle i arbeidet for å bekjempe vold i familien. Det er fra 1. juli 2002 etablert en ordning med familievoldskoordinatorer ved hvert av landets 27 politidistrikter. For ytterligere å styrke politiets kompetanse på dette feltet har Politidirektoratet sendt ut en instruks og en håndbok for hvordan disse sakene skal håndteres.

1.6.2.3 HVA KJENNETEGNER MENNS VOLD I FAMILIEN?

En overordnet politikkutforming på feltet må ta utgangspunkt i de forståelser som foreligger om vold i familien, og en må se sammenhengen mellom voldsbruk og behovet for en effektiv likestillingspolitikk og en politikk for å sikre barns rettigheter. En helhetlig og enkel definisjon av fenomenet menns vold mot kvinner er vanskelig. Fenomenet må forstås utfra to hoveddimensjoner - voldens art og konsekvensene av volden slik dette utvikler seg over tid, satt inn i både en samfunnsmessig ramme og den rammen par-relasjonen innebærer.

Regjeringen ønsker å gjøre familierelatert vold til et sosial- og helsepolitisk tema, i tillegg til det justispolitiske, og gjøre det legitimt å snakke om den. Uten å sette ord på vold og overgrep, holdes handlingene utenfor den sosiale virkelighet. Da er det heller ikke mulig å forebygge og behandle.

1.6.2.4 MYTER OM VOLD I FAMILIEN

Det hersker mange myter om vold i familien, ofte "servert" og vedlikeholdt i mediebildet. En utbredt oppfatning er at vold mot kvinner og barn bare finner sted i befolkningens lavere sosiale lag, og at voldsutøveren er alkoholisert, arbeidsledig eller innvandrer. Det er viktig at mytene ikke danner utgangspunkt for politikken på feltet.

Myten om falske anmeldelser kan ha bidratt til at domstolene er tilbakeholdne med å la mistanke om seksuelle overgrep mot barn eller annen vold i familien bli et sentralt moment i vurderingen av omsorg og samvær i barnefordelingssaker. Regjeringen ønsker å følge nøye med i barnefordelingssaker som dreier seg om samvær.

1.6.3 *Barn som vokser opp i familier der det utøves vold*

Regjeringen vil følge opp ny kunnskap gjennom en sterkere satsning for å hjelpe barn som vokser opp i familier med vold. Regjeringen er videre opptatt av at det å være vitne til vold kan ha konsekvenser for egen voldsutøvelse senere i livet. Barn som har vært vitne til vold i hjemmet har blant annet større sannsynlighet for selv å bli offer for vold og selv bli utøver av vold. Det bør samtidig poengteres at slike ettervirkninger varierer betydelig for begge kjønn. Innsikt i voldens virk-

ning på barn vil imidlertid få konsekvenser for det voldsforebyggende arbeidet som gjøres av de ulike instanser som har del i ansvaret.

1.6.3.1 OPPFØLGING AV BARN PÅ KRISESENTRENE

Regjeringen vil arbeide for at alle krisesentre blir bedre i stand til å ivareta barns behov. Dialogen med kommunene som ansvarlig myndighet for dette lavterskeltilbudet, blir svært viktig framover. Det er behov for å formidle og øke kunnskapsgrunnlaget om barn som opplever vold i familien, både i forhold til teoretiske kunnskaper og praktiske løsninger og tiltak. Med sikte på å forbedre situasjonen for barn på krisesentre og å følge opp barna etter at de flytter hjem er det skissert ulike tiltak i St.meld. nr. 40 (2001-2002) Om barne- og ungdomsvernet. Regjeringen vil utforme en veileder om barn på krisesentre og vurdere kurstilbud til fast ansatte og frivillige. Veilederen vil omtale samarbeidsformer mellom krisesentre og det offentlige hjelpeapparatet når det er nødvendig.

Den kommunale barneverntjenesten kan være en nyttig og nødvendig samarbeidspartner for krisesentrene.

Regjeringen mener at barn ikke bør utsettes for risikoen ved å vende tilbake til en far som utøver vold, og vil derfor vurdere å pålegge krisesentrene en plikt til å melde fra til barnevernet der mor flytter tilbake til en voldelig far/partner og hvor det er berettiget frykt for at barnet vil lide overlast.

Barne- og familiedepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal drøfte problemstillinger knyttet til påstander om overgrep i barnefordelingssaker og problemstillinger knyttet til fiktiv identitet samt problemstillinger knyttet til krisesentrene og taushetsplikt.

Regjeringen vil utarbeide informasjonsmaterieell som spesielt retter seg mot å gi barneverntjenesten økt kompetanse om vold i familien og om ulike andre instansers ansvar og oppgaver.

Familievernet vil også få større oppgaver i forhold til familier der det utøves vold.

Kvinnevoldsutvalget skal også se nærmere på taushetsplikt.

1.6.3.2 OPPFØLGING AV BARN I FAMILIER MED VOLD - BARNEVERNETS SÆRLIGE ANSVAR

En sentral utfordring i det videre arbeidet vil være å følge opp alle barn som lever med vold i sine nære relasjoner. Det er i denne sammenheng behov for å tydeliggjøre bl.a. barneverntjenestens ansvar.

Meldingen viser til tiltak foreslått i St.meld. nr. 40 (2002-2003) om barne- og ungdomsvernet, jf. Innst. S. nr. 121 (2002-2003).

Det fremgår av meldingen at varige strukturer for det regionale og lokale arbeidet rettet mot barn som blir utsatt for overgrep, grov omsorgssvikt og seksuelt misbruk, vurderes i løpet av 2003 og 2004. Ressurssenter for seksuelt misbrukte skal videreføres innenfor rammen av Nasjonalt kompetansesenter om vold og traumatisk stress.

Regjeringen vil utarbeide en samlet plan mot seksuelle overgrep mot barn og utvide perspektivet til også å

omfatte fysiske overgrep mot barn. Dette skal ikke være til hinder for fortløpende å sette i verk aktuelle tiltak.

I dag er det ingen etat som har et klart hovedansvar for å samordne innsatsen for utsatte barn og unge i kommunen. Regjeringen mener at det er viktig å sikre en slik funksjon i framtiden, blant annet for å unngå gråsoner mellom tjenestene, men først og fremst for å sikre en koordinert forebyggende innsats når det gjelder utsatte barn og unge. Etter Regjeringens syn er det mye som taler for at barnevernet bør kunne ta på seg denne oppgaven, men at det er opp til den enkelte kommune å organisere dette. Under behandlingen av barnevernmeldingen sluttet Stortinget seg til Regjeringens syn på dette spørsmålet.

1.6.3.3 MISTANKE OM VOLD OG OVERGREP I BARNEFORDELINGSSAKER

I noen barnefordelingssaker kommer en av foreldrene med påstander om at den andre forelderen er uskikket til å ha barnet boende hos seg eller til å ha samvær med barnet. Årsaken kan være at det er fare for at barnet vil bli utsatt for overgrep. Regjeringen er opptatt av at hensynet til barnet skal bli tilstrekkelig ivarettatt i slike saker.

Behandlingen av påstander om vold og overgrep i barnefordelingssaker reiser kompliserte problemstillinger, som skal drøftes nærmere i den departementsnedsatte arbeidsgruppen (se ovenfor). Det skal blant annet vurderes om det er behov for en klargjøring i barneloven av hvilke krav til bevis som skal legges til grunn i barnefordelingssaker der det fremkommer påstander om vold og overgrep, for å sikre at hensynet til barnet blir tilstrekkelig ivarettatt i disse sakene.

I barnefordelingssaker der det fremkommer påstander om vold og overgrep mot barn kan det også være spesielt behov for hjelp fra sakkyndige.

Arbeidsgruppen skal videre vurdere hvorvidt meklere og eventuelt andre skal ha en plikt til å eget tiltak å varsle domstolene dersom de får kjennskap til alvorlige forhold som mishandling eller grov omsorgssvikt.

Samvær under tilsyn kan være en løsning som sikrer fortsatt kontakt mellom barnet og samværsforelderen der det er ønskelig samtidig som barnet sikres mot vold og overgrep.

Slik situasjonen er i dag er det ingen instanser som har plikt til å føre tilsyn i slike saker. Arbeidsgruppen drøfter om barnevernstjenesten kunne ha en slik oppgave.

1.6.4 Vern av trusselutsatte kvinner og deres barn

Meldingen tar opp ulike former for vern som voldsalarm, besøksforbud og fiktiv identitet.

Trusselutsatte kvinner og deres barn er en viktig målgruppe for ordningen med etablering av fiktiv identitet. Regjeringen er svært opptatt av at denne ordningen også skal være en reell mulighet for trusselutsatte kvinner med barn. Imidlertid kan det slik lovverket er i dag, oppstå problemer i tilknytning til samværsrett, foreldresvar og retten til opplysninger om barnet, som

kan gjøre det umulig for mor og barn å benytte seg av ordningen med fiktiv identitet.

Den departementsnedsatte arbeidsgruppen skal foreslå løsninger som sikrer at ordningen med fiktiv identitet kan gi effektiv beskyttelse også for kvinner med barn og drøfte forholdet til samværsretten, foreldresvar og retten til opplysninger om barnet.

1.6.5 Styrking av innsatsen mot vold i familien

Regjeringen vil styrke hjelpeapparatet i forhold til den volden som finner sted i familien. Det er behov for raskere og mer målrettet innsats med sikte på hjelp til personer som er ofre for vold i familien. Det er viktig både for å hindre lidelse, men også for å motvirke at volden reproduseres. Det må legges et brukerperspektiv på utviklingen av politikken og på iverksettelsen av nye tiltak. Regjeringen vil i denne sammenheng særlig rette oppmerksomheten mot kvinner med minoritetsbakgrunn. Erfaringer fra krisesentrene i de store byene viser en sterk overrepresentasjon av kvinner med utenlandsk eller minoritetsbakgrunn, herunder også kvinner gift med norske menn.

Regjeringen vil utvikle strategier for generell forebygging, med vekt på hvordan jenter og gutter blir møtt og selv møter kjønnsdimensjonen i barnehage, skole, idretts- og organisasjonsliv og i kulturlivet.

1.6.5.1 KOORDINERING AV HJELPETILBUDET

En bedre koordinering av hjelpetilbudet bør innebære en effektivisering av det offentliges ressurser og ikke minst bidra til å gi den enkelte mer effektiv og bedre hjelp. Med bakgrunn i blant annet regionale forsøk og regionale kurs vil Regjeringen i dialog med Kommunenes Sentralforbund samle erfaringer som vil kunne nyttes lokalt.

1.6.5.2 SYNLIGGJØRING

Familievold er ikke et privat anliggende. En mobilisering av oss som medborgere og naboer må til for å bekjempe familievolden. Man bør "bry seg" og melde fra om familievold til politi og/eller hjelpeapparatet.

1.6.5.3 KUNNSKAPS- OG KOMPETANSEUTVIKLING

Kompetansen innenfor volds- og traumeområdet er fragmentert og ulikt utviklet. Særlig gjelder dette i behandling av voldsutsatte. Kompetansen er splittet opp ved at kompetansemiljøene har rettet søkelyset mot ulike grupper voldsutsatte. Viktige forutsetninger er at det finnes tilbud som bidrar til å heve kompetansen om vold i familien og at disse blir prioritert. Som ledd i oppfølging av handlingsplanen Vold mot kvinner ble det i 2002 gjennomført regionale kompetansegivende kurs om vold i familien. Disse kursene hadde som et av flere siktemål å legge til rette for videre samarbeid mellom ulike sektorer. I en ny handlingsplan med arbeidstittel "Vold i nære relasjoner" som vil bli lagt fram i løpet av 2003 vil Regjeringen bygge på en vurdering av de samlede erfaringer med gjennomføring av disse kursene.

Kompetansen om menn og voldsbruk er spredt og fragmentarisk, samtidig som kunnskapen er omfat-

tende. Det er et mål å gjennomgå kunnskapstilfanget og omsette dette til relevant og tilgjengelig kompetanse.

Justisdepartementet tar i samarbeid med Barne- og familiedepartementet, Helsedepartementet, Sosialdepartementet og Forsvarsdepartementet sikte på å etablere Nasjonalt kompetansesenter om vold og traumer fra 2004. Formålet er å styrke en helhetlig forskning og kompetanseutvikling, kompetansespredning og veiledning og utdanning innen feltet vold og traumer.

Sosial- og helsedirektoratet gjennomfører en egen utredning av det regionale og lokale tilbudet og kompetansen når det gjelder ulike grupper volds- og traumeutsatte (inkludert seksuelt misbrukte barn, voldtektsutsatte etc.). Utredningen vil være ferdigstilt i 2004. På bakgrunn av denne utredningen vil det kunne vurderes behov for tiltak regionalt og lokalt for å bedre tilbudet bl.a. til voldsutsatte kvinner og seksuelt misbrukte barn.

I regi av Norges forskningsråd pågår flere store forskningsprosjekt om ulike sider ved voldsproblematikken.

Under Nordisk Ministerråds nordiske forskningsprogram "Kön och våld" er det i perioden 2000-2004 bl.a. etablert et nordisk nettverk om forskning og praksis om barn som opplever vold i sine familier.

Høsten 2000 ba Stortinget Regjeringen om å utrede muligheten for å etablere en kunnskapsbase med kompetanse på seksuelle overgrep mot barn for eksempel knyttet til Kriminalpolitisen (KRIPOS). Som en konsekvens av dette og av forslag fra KRIPOS i St.meld. nr. 52 (2001-2002), jf. Innst. S. nr. 76 (2001-2002), ble det opprettet flere stillinger i KRIPOS' øremerket oppbygging av kompetanse på seksuelle overgrep mot barn. KRIPOS bistår blant annet lokale politidistrikt i saker om seksuelle overgrep mot barn etter anmodning fra politiet.

1.6.5.4 SØKELYS PÅ MANNEN SOM OVERGRIPER

Regjeringen vil øke omfanget av og kvaliteten på tilbudet om behandling av personer som begår vold og overgrep. Regjeringen ser behov for at tilbudet når langt flere i hele landet. Regjeringen ser det videre som viktig at det er kontinuitet i tilbudet.

Regjeringen ser det også som en viktig oppgave å sikre at erfaringene fra behandlingstilbudet for menn som begår vold og overgrep, herunder samtalegrupper og gruppebaserte programmer innen kriminalomsorgen, blir evaluert og kunnskapen spredt.

Regjeringen mener at en utfordring i det videre arbeidet må være å få flere menn til å oppsøke og ta i bruk de hjelpetilbudene som finnes.

1.6.5.5 TILRETTELAGT OPPFØLGING AV VOLDS- UTSATTE KVINNER MED INNVANDRER- BAKGRUNN

Voldsutsatte kvinner med innvandrerbakgrunn må gis større oppmerksomhet, og utviklingen av krisetilbud må imøtekomme kvinnenenes behov bedre enn i dag. Kommunene må engasjere seg sterkere i denne delen av innvandrings- og integreringsproblematikken.

En særlig vanskelig situasjon befinner de kvinnene seg i som mangler oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag.

Regjeringen mener det må være mulig for de største bykommunene å skreddersy tilbud til denne gruppen og viser bl.a. til den kommende storbymeldinga.

Regjeringen har anmodet lovutvalget som skal gjennomgå utlendingsloven om å se på svensk praksis med opplysningsplikt når det gjelder herboende menns behandling av utenlandske kvinner de gifter seg med og mulighet til å avslå en søknad på grunnlag av antakelser om at den norske ektefellen kan være voldelig. Kommunal- og regionaldepartementet har tatt initiativ til at det utarbeides informasjonsmaterieell rettet mot kvinner fra noen særlig utsatte områder som gifter seg til Norge, om temaet knyttet til voldelige menn som gjentatte ganger har kortvarige ekteskap med utenlandske kvinner.

1.6.5.6 HANDLINGSPLANER OG UTVALG

"Handlingsplan mot tvangsekteskap" utløp ved årsskiftet 2001/2002. Regjeringen ønsket fortsatt å prioritere arbeidet mot tvangsekteskap og utarbeidet tiltaksprogrammet "Fornytt innsats mot tvangsekteskap våren 2002". Syv departementer deltar i samarbeid om oppfølgingen.

"Handlingsplan mot kjønnslemlestelse" ble lagt fram i desember 2000 og er supplert med dokumentet "Regjeringens innsats mot kjønnslemlestelse i 2002". Nye tiltak vil vurderes fortløpende. Åtte departementer har ansvar for oppfølgingen.

Videreføring av handlingsplanen "Vold mot kvinner" vil gi større oppmerksomhet mot behandlingstilbudet til menn som utøver vold mot sine nærmeste og bedre ivaretagelse av barn som er utsatt for vold eller vitne til vold i familien.

Kvinnenenes behov for kunnskap om egne rettigheter vil bli fulgt opp i Regjeringens "Handlingsplan mot handel med kvinner og barn".

Kvinnevoldsutvalget, som ble opprettet ved kgl. res 29. august 2001, vil levere sin utredning 1. oktober 2003.

Stortingsmeldingen om folkehelsepolitikken (St.meld. nr. 16 (2002-2003)) peker på behovet for å følge opp arbeidet for å hindre vold og seksuelle overgrep mot kvinner, og for at kvinner som har vært utsatt for overgrep skal få et godt hjelpetilbud.

1.7 Regulering av samboeres rettigheter og plikter

For Regjeringen er det viktig å markere at ekteskapet er den mest ønskelige samlivsform. Dette bør komme til uttrykk i lovgivningen ved at samboerskap ikke likestilles med ekteskap på generelt grunnlag. Det tas samtidig utgangspunkt i at lovgivning vedrørende samboerskap har kommet langt og at samboere likebehandles med ektefeller på en rekke rettsområder.

Behandlingen av spørsmålet om samboernes rettslige status tar utgangspunkt i Samboerutvalgets innstilling NOU 1999:25 Samboerne og samfunnet. Regjeringen foreslår i likhet med Samboerutvalget å videreføre dagens system der samboerskap lovregule-

res på nærmere bestemte rettsområder. Ytterligere lovgivning bør først og fremst begrunnes ut fra hensynet til barna og til balanse mellom rettigheter og plikter. På bakgrunn av at samboerdefinisjonene bør være tilpasset hensynene på de ulike rettsområder, foreslår Regjeringen ikke en felles gjennomgående samboerdefinisjon. I likhet med Samboerutvalget foreslår Regjeringen at det ikke opprettes et særskilt sentralt samboerregister.

Regjeringen foreslår at samboere med felles barn gis rett til å sitte i uskifte med felles bolig og innbo, og at uskifteretten bortfaller når en gjenlevende har etablert nytt samboerskap som har vart i minst 2 år eller når de har fått felles barn. Samboere med felles barn eller minst 5 års samliv foreslås gitt rett til minsteavgift på 4 G etter loven. Det foreslås å styrke de juridiske bånd mellom barn og fedre ved at felles foreldreansvar skal følge av samboerskap og at samboere med felles barn skal mekle ved samlivsbrudd. Når det gjelder økonomisk sosialhjelp, foreslås at samboere skal behandles på samme måte som ektefeller, men at det skal utøves et konkret skjønn i hver enkelt sak. Med hensyn til gevinstbeskatning foreslås videre at regelen om identifikasjon av botid ved salg av bolig etter samlivsbrudd skal gjelde samboere med felles barn. I tillegg foreslås endringer på strafferettens og straffeprosessens område ved å gi samboer påtalerett og rett til å anke. For øvrig foreslås enkelte tilpasninger i eksisterende samboerdefinisjoner når det gjelder forsikring og tvangsfullbyrdelse.

1.7.1 Dagens rettighetssituasjon for samboere

Meldingen gir en oversikt over hovedlinjer i dagens lovgivning for samboere på viktige rettsområder: Økonomiske forhold mellom partene, forholdet mellom barn og foreldre, trygd og sosialhjelp, samt skatt.

1.7.2 Samboerutvalget

Samboerutvalget la 18. mai 1999 frem innstillingen NOU 1999:25 Samboerne og samfunnet. I sitt mandat ble utvalget bedt om å gi en "prinsipiell vurdering av hvor langt samfunnet bør gå i å likestille samboere med ektepar, både med hensyn til de privatrettslige forhold samboerne imellom og de offentligrettslige forhold mellom samboerparet og samfunnet".

Utvalget pekte på tre ulike modeller for lovregulering av samboerskap:

- samboere kan behandles fullt ut som enslige
- samboere kan behandles fullt ut som ektepar
- samboere kan behandles som ektepar på enkelte områder og som enslige på andre.

Utvalget falt ned på den sistnevnte løsningen. Utvalgets flertall begrunnet dette med at samboere er en uensartet gruppe som ikke nødvendigvis bør behandles ensartet i forhold til alle lover.

Utvalgets flertall mente at det er ønskelig at samboerskap skal være gjenstand for lovgivning i større utstrekning enn i dag. Utvalget pekte på følgende hen-

syn som burde vektlegges ved vurderingen av lovgivning av samboere:

- at paret faktisk har latt være å gifte seg taler mot å la regler som gjelder ektefeller komme til anvendelse.
- samfunnet har et selvstendig ansvar for å fremme barnets beste og gi barnet rettsvern uavhengig av foreldrenes sivilstand.
- partene i forholdet er ikke alltid likeverdige forhandlingsparter.
- hensynet til å fremme stabile samliv.
- ved offentlig omfordeling av samfunnets inntekter bør det legges vekt på balanse mellom rettigheter og plikter og på at like tilfeller bør behandles likt.
- hensynet til muligheten for kontroll av opplysninger om samboerskap.

Utvalgets flertall gikk lenger i å foreslå å likestille samboere med ektefeller på det offentligrettslige området, som trygd og skatt, enn på det privatrettslige området.

Samboerutvalget foreslo en felles samboerdefinisjon som omfattet "par som lever i et stabilt og ekteskapsliknende forhold i en felles husholdning".

Kriteriene utvalget la til grunn for stabilitet var at samboerne har felles barn eller at samboerskapet som hovedregel har vart i minst 2 år.

Samboerutvalget så det som ønskelig med en mest mulig enhetlig og gjennomgående bruk av begrepet samboer i lov og forskrifter og fant at avvik fra den foreslåtte definisjonen bare burde aksepteres dersom gode grunner tilsier det.

Samboerutvalget begrenset utredningen til heterofile samboere.

Utvalget anbefalte ikke å opprette et felles samboerregister.

1.7.2.1 HØRINGSINSTANSENS SYN

Høringsinstansene var overveiende positive til de prinsipielle vurderingene utvalget hadde foretatt. De fleste høringsinstansene støttet utgangspunktet om at likestillingen mellom ektefeller og samboere må vurderes konkret i forhold til de ulike regelverk, og at samboerskap skal være gjenstand for lovgivning i større utstrekning enn i dag.

Flere av høringsinstansene var kritiske til at innstillingen ikke omfattet homofile samboere.

1.7.3 Prinsipper for den videre lovregulering av samboerskap

Spørsmålet om i hvilken grad samboerskap bør lovreguleres er sammensatt. For Regjeringen er det vesentlig å understreke at ekteskapet er den mest ønskelige samlivsformen. Ekteskap er mer stabile enn samboerskap, og er den beste rammen rundt familiedannelse. Ekteskapets preferanse bør markeres i lovgivningen ved at samboere ikke likebehandles med ektefeller på generelt grunnlag.

Etter Regjeringens oppfatning er det mest hensiktsmessig at samboere, som i dag, likebehandles med ektefeller på nærmere bestemte rettsområder.

Regjeringen vil særlig trekke frem to hensyn som bør vektlegges ved vurderingen av den videre rettsutviklingen for samboere. Det ene er hensynet til barna. Det andre er hensynet til balanse mellom rettigheter og plikter.

Regjeringen støtter samboerutvalgets syn om at hensynet til felles barn må veie tungt når det gjelder lovregulering av samboerskap. I norsk lovgivning har det vært en grunnleggende målsetting å gi barn så like vilkår som mulig uavhengig av foreldrenes sivilstand.

Hensynet til balanse mellom rettigheter og plikter må ses i sammenheng med at samboere i dag behandles som ektefeller på mange områder der ekteskap medfører tap av rettigheter. Det har vært et gjennomgående hensyn at et par ikke bør ha økonomiske fordeler av å unnlate å inngå ekteskap. Etter Regjeringens oppfatning kan det forsvares å favorisere ektefeller, fordi man dermed stimulerer til inngåelse av langvarige og forpliktende relasjoner. Samtidig taler rimelighetshensyn for at det ved fordelingen av offentlige goder også legges vekt på folks faktiske samlivs- og husholdssituasjon, ikke bare på sivil status. Etter Regjeringens oppfatning bør det derfor tilstrebes en viss balanse mellom rettigheter og plikter. Dette synspunktet gjør seg særlig gjeldende på det offentligrettslige området hvor partene ikke kan avtale seg bort fra de ordninger som gjelder.

BØR DET VÆRE EN FELLES SAMBOERDEFINISJON?

Det finnes per i dag ingen entydig definisjon av samboerskap. Regjeringen vil ikke foreslå å samordne eksisterende samboerbegrep etter en felles samboerdefinisjon. Som følge av at lovreguleringen av samboeres rettigheter og plikter har kommet langt, vil en fullstendig samordning av samboerbegrepet vanskelig la seg gjøre i praksis. Det bør derfor fortsatt være slik at samboerdefinisjonene er tilpasset hensynene på de rettsområder der likebehandling finner sted.

Også i forhold til fremtidig lovregulering av samboere bør den nærmere utforming av hva som menes med ekteskapslignende forhold primært vurderes ut fra hensynene innenfor det enkelte regelverk. Samboerutvalgets forslag om et varighetskrav på 2 år kan likevel fungere som en veiledning på nye områder der også samboere uten felles barn inkluderes.

Etter Regjeringens vurdering kan homofile samboere etter en konkret vurdering inkluderes i samboerdefinisjoner som omfatter samboere uten felles barn. Endringer som gjelder for samboere uten barn kan også gjelde homofile.

1.7.4 *Kontroll av opplysninger om samboerskap*

1.7.4.1 SAMBOERUTVALGETS FORSLAG

Samboerutvalget vurderte muligheten av å opprette en registreringsordning for samboere. Utvalget tilrådte ikke at det skulle opprettes et sentralt samboerregister. Begrunnelsen var at opprettelse av et register, frivillig

eller obligatorisk, ville bli for ufullstendig og ikke tjene sin hensikt. Utvalget la i stedet opp til at det etter behov skal kunne avkreves egenerklæring om samlivsstatus.

1.7.4.2 HØRINGSINSTANSENS SYN

Høringsinstansene støttet i hovedsak Samboerutvalget i synet på at det ikke bør opprettes et sentralt register. Behovet for kontroll/identifikasjon er samtidig fremhevet, særlig av trygde- og skatteforvaltningen.

1.7.4.3 REGJERINGENS DRØFTING OG ANBEFALING

Samboerskapets uformelle karakter skaper særlige problemstillinger i forhold til lovgivning om samboere sammenlignet med ektefeller.

Reguleringen er i dag forutsatt av at paret gir opplysninger om samboerskapet. Denne opplysningen kan ikke kontrolleres fullt ut og må baseres på tillit.

Bør det opprettes et sentralt samboerregister?

Regjeringen har vurdert om det bør opprettes et frivillig sentralt samboerregister. Et frivillig samboerregister innebærer at motiverte par kan "inngå samboerskap" ved å avgi en samboerklæring for eksempel til notarius publicus. Ajourføring og vedlikehold av et register vil samtidig være svært ressurskrevende og stille krav til tilfredsstillende rutiner for avregistrering. Et samboerregister vil heller ikke bli fullstendig. Det er lite trolig at samtlige samboerpar vil ønske å registrere seg. Regjeringen avviser en registreringsplikt. En registreringsplikt betyr at det vil være ulovlig å la være å registrere samboerskapet.

Et samboerregister vil ikke gi registrerte samboere rettslig status som ektepar. Utgangspunktet vil fortsatt være at samboere likebehandles med ektefeller på nærmere bestemte områder, og betydningen av registreringen må defineres nærmere fra område til område. Det må tas stilling til om eksisterende lovgivning fortsatt skal komme til anvendelse for uregistrerte samboere. Etter Regjeringens oppfatning er det betenkelig å regne uregistrerte samboere konsekvent som enslige. Man kan risikere at lovgivningen ikke kommer til anvendelse på samboere man ønsker å tilgodese. På den annen side kan det åpnes for omgåelse av regelverk ved at samboere kan unngå rettsvirkninger ved å la være å registrere seg. Å opprette et sentralt register vil derfor gi ulike rettigheter og plikter for registrerte og uregistrerte samboere.

Regjeringen anbefaler etter dette, og i likhet med Samboerutvalget, ikke å opprette et sentralt samboerregister.

Kontroll av egenerklæringer om samboerskap

Etter Regjeringens oppfatning bør faktisk samboerskap, som i dag, være avgjørende for å komme inn under lovreguleringer av samboerskap. Som en konsekvens av samboerskapets uformelle form er det ikke mulig å fange inn absolutt alle som definerer seg selv som samboere. Å legge faktisk samboerskap til grunn gir likevel det beste utgangspunktet for å nå flest mulig samboerpar. Man vil videre unngå en forskjellsbehandling mellom registrerte og uregistrerte samboere.

Utgangspunktet må derfor være at samboere, som i dag, er gjenstand for rettslig regulering på bakgrunn av erklæringer om samboerskap. Etter Regjeringens oppfatning er det mest hensiktsmessig at kravet til dokumentasjon av samboerskapet tilpasses kontrollbehovene på de enkelte rettsområder.

Kontroll av egenerklæringer om samboerskap må bygge på en konkret vurdering. Adresseopplysningene i folkeregisteret vil være et sentralt utgangspunkt for vurderingen. I tillegg kan det legges vekt på andre forhold som blant annet opplysninger om felles barn, sivilstatus, alder og slektskap. Det kan være straffbart å gi feilaktige opplysninger om samlivsstatus dersom dette fører til urettmessige økonomiske fordeler.

1.7.5 Nærmere om enkelte rettsområder

1.7.5.1 FORSLAG OM ENDRINGER INNENFOR ARVERETTEN

Etter gjeldende rett har gjenlevende samboer ikke arverett etter avdøde og heller ingen rett til å sitte i uskiftet bo overfor avdødes arvinger. Gjenlevende samboers rettigheter er fullt ut avhengig av om avdøde har skrevet testament til fordel for samboeren. Regjeringen vil følge opp flere av Samboerutvalgets forslag og foreta endringer i arveloven i retning av større likestilling mellom ektefeller og samboere.

Rett til å sitte i uskiftet bo for samboere

Flertallet i Samboerutvalget konkluderte med at en generell rett for samboere til å sitte i uskifte på samme måte som ektefeller vil gå for langt i å styrke gjenlevende samboers stilling på bekostning av først-avdødes livsarvinger. Flertallet foreslo imidlertid at lengstlevende samboer skulle gis rett til å sitte i uskifte med felles bolig og innbo.

Etter Regjeringens syn taler gode grunner for å gi samboere med felles barn rett til å sitte i uskiftet bo med bolig og innbo.

Regjeringen vil gå inn for å lovfeste rett til å sitte i begrenset uskiftet bo med felles bolig og innbo for samboere med felles barn, men ikke for samboere uten felles barn.

Opphør av uskifte for samboere

Samboerutvalgets flertall foreslo at retten til uskifte bør falle bort dersom lengstlevende etablerer nytt samboerskap, og først-avdødes arvinger ikke lenger samtykker i uskifte. Etter flertallets mening bør retten til uskifte falle bort etter 2 år eller dersom gjenlevende får barn med ny samboer.

Regjeringen vil gå inn for den løsning utvalgsflertallet har valgt.

Rett til arv i kraft av loven for samboere

Samboerutvalget konkluderte med at det ikke bør innføres noen lovfestet arverett for samboere. Utvalgets flertall foreslo imidlertid at samboere skal kunne bestemme i testament at gjenlevende skal arve et beløp oppad begrenset til 4 G, uten hinder av livsarvingenes pliktdelsarv.

Regjeringen vil gå inn for å gi gjenlevende samboer rett til minste arv med et beløp tilsvarende fire ganger folketrygdens grunnbeløp direkte i kraft av loven. Bakgrunnen for at Regjeringen går inn for at en slik arverett skal følge direkte av loven, er særlig hensynet til svakerestilte grupper.

Regjeringen vil foreslå at retten til minste arv skal gjelde for samboere som har felles barn eller som har levd sammen i minst 5 år. Regjeringen mener det bør stilles et strengere krav til varigheten av samboerskapet for at samboere skal få arverett etter hverandre.

1.7.5.2 HUSSTANDSFELLESSKAPSLOVEN

Regjeringen vil ikke gå inn for å gjøre endringer i reglene i husstandsfellesskapsloven.

1.7.5.3 FORSLAG OM ENDRINGER I BARNELOVEN

I meldingens kapittel 3 foreslås å styrke de juridiske båndene mellom barn og samboende fedre ved å innføre felles foreldreansvar for samboerforeldre og obligatorisk mekling ved samlivsbrudd for samboere med felles barn.

1.7.5.4 TRYGD OG SOSIALHJELP

Folketrygdloven

Regjeringen viser til at Pensjonskommisjonen ifølge mandatet skal vurdere hvilken betydning familie- og samlivsmønstret bør ha for utformingen av pensjonssystemet. Spørsmålet om å utvide samboeres pensjonsrettigheter i folketrygden bør vurderes i forbindelse med oppfølgingen av kommisjonens forslag.

Offentlige pensjonsordninger utenfor folketrygdloven

Etter Regjeringens oppfatning bør også disse problemstillingene drøftes i lys av Pensjonskommisjonens forslag og ses i sammenheng med tilsvarende vurderinger på folketrygdlovens område.

Økonomisk sosialhjelp

Samboerutvalget foreslo at utgangspunktet for skjønnet ved tildeling og utmåling av økonomisk sosialhjelp skal være at samboere behandles på samme måte som ektefeller.

Regjeringen slutter seg til Samboerutvalgets vurdering. Regjeringen foreslår på prinsipielt grunnlag at samboere skal behandles på samme måte som ektefeller ved tildeling og utmåling av økonomisk sosialhjelp, men at det skal foretas et konkret skjønn i hver sak.

1.7.5.5 SKATTELOVEN

Det er i dag ingen særskilte regler for samboere når det gjelder inntekts- og formuesbeskatning. Utgangspunktet er at samboere skatter som enslige.

Samboerutvalget hadde en rekke forslag til likestilling mellom samboere og ektefeller i skattelovgivningen.

Regjeringen vil ikke nå gå inn for generelt å likestille samboere uten felles barn med ektepar på de områdene innenfor skattelovgivningen hvor Samboerutvalget har foreslått endringer. Disse spørsmålene bør ses i sammenheng med Skatteutvalgets utredning jf. NOU 2003:

9. På bakgrunn av høringsuttalelsene og departementets gjennomgang av innstillingen vil Regjeringen legge fram en stortingsmelding om oppfølgingen av Skatteutvalget i høstsesjonen 2003.

Når det gjelder samboere med felles barn, er det grunn til å anta at disse er mer stabile og at det i større grad er snakk om "ekteskapslignende forhold", slik at avgrensningen er noe lettere.

Blant annet for å skjerme barna ved dødsfall og oppløsning av familieforhold, foreslo Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2002 å likestille samboere som oppfyller kravene i folketrygdloven § 1-5 med ektefeller i arveavgiftssammenheng. Det betyr fullt fritak for arveavgift for denne gruppen. Endringen ble gjort gjeldende for arv med rådighetsdato 1. januar 2002 eller senere.

Regjeringen vil følge opp Samboerutvalgets forslag om å likestille samboere med ektefeller når det gjelder krav til botid for skattefritak ved salg av egen bolig etter brudd. Ut fra barns behov for å bli i sitt vante miljø, foreslås dette å gjelde for samboere som har felles barn.

Regjeringen foreslår å innføre rett til minste arv for samboere som har felles barn eller som har levd sammen i minst 5 år. Regjeringen vil vurdere om arveavgiftsfritaket for ektefeller og samboere med felles barn bør utvides til også å gjelde minste arv etter loven for samboere uten felles barn og som har levd sammen i minst 5 år.

Oppsummering

Det er flere forhold enn avgrensingsproblemer som gjør at Regjeringen vil være tilbakeholden med å foreslå ytterligere endringer i skattereglene for samboere. For det første er provenyvirkningene av eventuelle endringer betydelige, og forslag til endringer i skattereglene må ses i sammenheng med de årlige budsjettopleggene. For det andre vil Regjeringen avvende oppfølgingen av Skatteutvalgets innstilling, som også inneholder enkelte forslag som berører beskatningen av samboer-/ektepar.

1.7.5.6 FORSIKRINGSRETTE - FORSLAG OM PRESISERING AV SAMBOERDEFINISJONEN

Forsikringsavtaleloven

Forsikringsavtaleloven har bestemmelser om at samboere skal identifiseres i forhold til rett til skadeserstatning, slik at samboers handling eller unnlattelse kan få betydning for forsikringstakerens rett til forsikringsoppgjør. Dette gjelder personer som forsikrede lever sammen med i et fast etablert forhold. Forsikringsavtaleloven har videre bestemmelser om hvem som regnes som medforsikret. Dette gjelder ektefelle og andre som er medlem av den faste husstand.

Samboerutvalget har foreslått at det på disse områdene skal gis en nærmere definisjon av samboerbegrepet og at det bør stilles krav om at partene har felles barn eller har levd sammen i minst 2 år.

Regjeringen går ikke inn for å følge opp den foreslåtte endringen av samboerdefinisjonen i forhold til hvem som skal anses medforsikret. En endring av

bestemmelsen slik utvalget foreslår, innebærer at det bare er visse samboere som anses medforsikret. Regjeringen kan ikke se at bruk av en presis samboerdefinisjon, som retter seg mot en begrenset gruppe ekteskapsliknende forhold, passer i en sammenheng som dette. Når det gjelder spørsmålet om hvilke samboere som skal identifiseres i forhold til rett til skadeserstatning, vil Regjeringen vurdere behovet for en presisering av samboerbegrepet nærmere på et senere tidspunkt.

Når det gjelder kollektive livsforsikringer, har Samboerutvalget ikke foreslått endringer utover å foreslå at det ikke bør være et ufravikelig krav at partene er registrert med samme adresse i folkeregisteret. Regjeringen går inn for å følge opp utvalgets konklusjon på dette punkt.

Yrkesskadeforsikring

I forskrift om standardisert erstatning etter lov om yrkesskadeforsikring er det inntatt en definisjon av samboer som tilsvarer den som er fastsatt i hovedtariffavtalen. Samboerutvalget har sluttet seg til denne definisjonen med unntak av at registrering på samme adresse i folkeregisteret ikke bør være et ufravikelig krav. Regjeringen er enig med Samboerutvalget og vil følge opp utvalget på dette punkt.

1.7.5.7 FORSLAG OM ENDRINGER I STRAFFELOVEN - SAMBOERS RETT TIL Å BEGJÆRE PÅTALE

Etter straffeloven har fornærmedes ektefelle rett til å begjære påtale der den fornærmede er psykotisk, bevisstløs eller psykisk utviklingshemmet i høy grad eller dersom vedkommende er død.

Regjeringen vil gå inn for at også samboere får rett til å begjære påtale i disse tilfellene. Det er etter Regjeringens syn gode grunner til at også samboere bør kunne begjære påtale.

Regjeringen vil fremheve at det er viktig med et enhetlig system innenfor det enkelte rettsområde. Regjeringen anbefaler at straffelovens egen samboerdefinisjon legges til grunn for hvilke samboere som skal omfattes ved en eventuell endring av påtalereglene, jf. strl. § 5.

Spørsmålet må imidlertid ses i sammenheng med det arbeidet med ny straffelov som for tiden pågår, hvor det vil bli vurdert nærmere hvilken samboerdefinisjon som egner seg best som en generell definisjon i loven.

1.7.5.8 FORSLAG OM ENDRINGER I STRAFFEPROSESSLOVEN - SAMBOERS RETT TIL Å ANKE ETTER AT SIKTEDE ER DØD

Straffeprosessloven § 308 fastsetter at dersom den siktede er død, "kan hans ektefelle, slektninger i rett opp- eller nedstigende linje, søsken og arvinger anke i hans sted". Gjenlevende samboer har ikke rett til å anke etter denne bestemmelsen med mindre vedkommende er tilgodesett i testament.

Samboerutvalget har foreslått at samboere som oppfyller den generelle samboerdefinisjonen får rett til å anke.

Regjeringen ser det som naturlig å likestille samboere og ektefeller på dette området. En samboer kan ha samme interesse i å anke en straffesak som det den avdøde ektefelle har.

Regjeringen vil gå inn for at samboere og ektefeller likestilles i samsvar med Samboerutvalgets forslag, men at definisjonen av samboere i straffeloven § 5 legges til grunn for hvilke samboere som omfattes.

1.7.5.9 FRITAK FOR VITNEPLIKT

Etter straffeprosessloven § 122 og tvistemålsloven § 207 er personer som lever sammen i ekteskapslignende forhold, fritatt for vitneplikt.

Samboerutvalget foreslo ikke at den generelle samboerdefinisjonen skal legges til grunn ved spørsmålet om hvem som er fritatt for vitneplikt.

Regjeringen viser til hensynet til sammenheng og konsekvens i regelverket taler for å legge samme definisjon til grunn som ellers i prosesslovgivningen. Hensynene bak fritaket for nærstående trekker sterkt i retning av å legge den videre definisjonen til grunn. Det vil for eksempel kunne fremstå som støtende å pålegge vitneplikt i en straffesak mot vitnets samboer, selv om samboerne ikke har felles barn eller har levd sammen i mindre enn 2 år. Regjeringen er enig med Samboerutvalget i at det ved spørsmålet om fritak for vitneplikt, bør foretas en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle i samsvar med gjeldende rett.

1.7.5.10 GJELDSFORFØLGNING - FORSLAG OM PRESISERING AV SAMBOERDEFINISJONEN

Tvangsfullbyrdsloven § 7-13 fastslår at dersom saksøkte er gift "eller lever i et ekteskapslignende forhold" kan det tas utlegg i en ideell halvdel av felles bolig ervervet under samlivet dersom ikke annet eierforhold blir sannsynliggjort. Loven gir ingen definisjon av "ekteskapslignende forhold", men i praksis kreves det at samboerforholdet må være stabilt og at samlivet må ha vart i minst 2 år.

Samboerutvalget har foreslått at den generelle samboerdefinisjonen skal lovfestes i tvangsfullbyrdsloven slik at samboere med felles barn og samboere som har levd sammen i minst 2 år skal omfattes.

Regjeringen vil følge opp den presisering Samboerutvalget har foreslått. Etter Regjeringens oppfatning er Samboerutvalgets forslag til definisjon egnet på dette området. Tvangsfullbyrdelse er et rettsområde hvor hensynet til klare og retts teknisk enkle regler veier tungt, noe som taler for en klar definisjon av hvilke samboere som skal omfattes. Bestemmelsen er dessuten en presumsjonsregel som bare gjelder hvis det ikke kan sannsynliggjøres et annet eierforhold.

2. KOMITEENS MERKNADER

2.1 Familiepolitikkenes verdigrunnlag (jf. meldingen kap. 1)

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Eirin Faldet, Trond Giske og Torny Pedersen, fra Høyre, Afshan

Rafiq, lederen Sonja Irene Sjøli og Ole-mic Thommessen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, fra Sosialistisk Venstreparti, Magnar Lund Berge og May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen og Ola T. Lånke, og fra Senterpartiet, Eli Sollid Øveraas, legger til grunn at mennesket utvikler seg i fellesskap med andre. Familien er samfunnets grunnleggende institusjon og det viktigste stedet der barn lærer verdier både for sitt eget liv og for samvær med andre. Familien er den primære arena for oppdragelse og opplæring, og også lærested for å kunne delta i andre og større fellesskap i samfunnet. Et mangfold av små og store fellesskap er verdifullt for samfunnet. Ulike fellesskap kan også fylle den funksjonen som den tradisjonelle kjernefamilien har. Komiteen ser på St.meld. nr. 29 (2002-2003) som en fornyelse av familiepolitikken, og mener det må være barna og det som er bra for dem som må ha førsteprioritet. Komiteen mener vi må gjenreise det personlige ansvaret, fellesskapet, nærheten og medmenneskeligheten. En slik mobilisering er viktig for å hindre utviklingen mot et kaldere samfunn. Komiteen vil i likhet med Regjeringen understreke at familie som begrep omfatter mange forskjellige typer samliv, ektepar med og uten barn, samboere med og uten barn, homofile partnere med og uten barn, aleneforeldre som bor sammen med barn, samværsforeldre, familier med fosterbarn og enslige, aleneboende med mer. Et stor-samfunn kan ikke ta valget om samlivsform for voksne mennesker, men det er samfunnets ansvar og ivareta barns rettigheter, og samfunnet kan legge til rette for å gi de best mulige forutsetninger for et stabilt samliv.

Komiteen vil understreke at barn og unge er samfunnets viktigste ressurs. Gjennom sosial læring, utdanning og deltakelse skal barna lære å ta ansvar, vise omsorg og utvikle kritisk sans og selvtilit. Åpne og inkluderende lokalsamfunn er en viktig ramme rundt et godt oppvekstmiljø, og forholdene i hjemmet er ofte helt avgjørende for hvordan barn utvikler seg. Samfunnet må respektere at folk velger ulikt og legge forholdene til rette slik at det tas hensyn til barnas beste uansett samlivsform eller familieorganisering. Komiteen vil peke på at både arbeidsgivere og offentlige servicetilbud som barnehager og skolefritidsordninger har et medansvar for å skape fleksible løsninger, slik at foreldre og barn kan være mer sammen.

Komiteen konstaterer at familiebegrepet er i endring. En familie kan i dag ha en annen sammensetning enn det vi har lagt i begrepet kjernefamilie. Mange har også valgt å bo alene med og uten barn. Mennesker velger forskjellig. Komiteen mener det er positivt at samfunnet legger til rette for ulike valg. Komiteen mener at meldingen gir en god oversikt over de ulike virkemiddel som kan brukes i familiepolitikken.

Komiteen mener det er viktig å redusere det kommersielle presset mot ungdom.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at dette blant annet kan gjøres ved å forby reklame i skolen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, registrerer at barn og unge i dag er en stadig viktigere målgruppe for kommersielle budskap. Flertallet mener barn og unge bør læres opp til å være bevisste og kritiske i forhold til reklame og annen kommersiell påvirkning, og at skolen ikke må bli en arena for markedsføring og kommersialisering. Som en oppfølging av Nyborg-utvalgets innstilling "Oppvekst med prislapp?" (NOU 2001:6) la Barne- og familiedepartementet våren 2003 fram en tiltaksplan med tittelen "Nei til kommersialisering av barn og unge".

Flertallet viser også til at Barne- og familiedepartementet følger dette opp i sin oppfølging av Nyborg-utvalgets innstilling "Oppvekst med prislapp?" (NOU 2001:6).

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil også nevne Dokument nr. 8:31 (2002-2003) Forslag fra Magnar Lund Bergo og May E. Hansen om endring av aldersgrensene for film og videogram og lovforbud mot kinoreklame for barn under 7 år. Disse medlemmer ser at dette vil redusere det kommersielle presset mot barna og beskytte de aller minste mot reklame beregnet for ungdom.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke at familierelasjoner er viktig for barns utvikling, men vil presisere at barn kan ha en utmerket oppvekst og utviklingspotensial uten at det er tilknyttet biologisk familie. Familiebegrepet er vidt og består av ulike samlivsformer som det står fritt opp til den enkelte å velge og som må verdimeslig likestilles. Det gjelder ektepar med og uten barn, samboere med og uten barn, homofile partnere med og uten barn, aleneforeldre som bor sammen med barn, samværsforeldre, familier med fosterbarn, enslige, aleneboere med mer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til at mange barn lider under at foreldrenes samliv ikke opphører av ulike grunner. Det er riktig at ekteskapet som institusjon formaliserer gjensidig forpliktelse og mer stabilitet, men det blir feil å hevde at dette bare er positivt. Meldingen idylliserer og overdriver betydningen av ekteskapet som samlivsform.

Komiteen vil poengtere at barnetrygden er en av de viktigste kontantoverføringene til barnefamilier, og skal kompensere for større utgifter ved det å ha et forsørgeransvar. Barnetrygden er en sikkerhet for alle barnefamilier. Den går uavkortet til barna og er ikke avhengig av foreldres økonomi.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil presisere at barnetryg-

den utbetales til den som har barnet boende fast hos seg. Vedkommende må sørge for at barnetrygden kommer barnet til gode. Disse medlemmer vil videre presisere at det i fattigdomsmeldingen punkt 3.3.1. er omtalt:

"I tillegg til ytelser fra folketrygden, blant annet overgangsstonad og uføretrygd var barnetrygden en viktig inntekt for lavinntektsgruppen. Barnetrygden utgjorde nesten en firedel av samlet husholdningsinntekt for den gruppen."

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at flertallet ønsker å bidra til valgfrihet og en trygg økonomisk situasjon for barnefamilieene gjennom gode økonomiske overføringsordninger. Kontantstøtten er økt med 657 kroner per måned fra 1. august 2003. Dette tilsvarer småbarnstillegget i barnetrygden. Fra samme tidspunkt ble småbarnstillegget avviklet. Ordningen med ekstra småbarnstillegg for enslige forsørgere er videreført som i dag. Den ordinære barnetrygden er nominelt videreført. Småbarnstillegget, kontantstøtten og statstilskuddet til barnehager er alle overføringsordninger som når samme målgruppe - foreldre med barn i alderen 1-3 år.

Flertallet mener at avvikling av småbarnstillegget innebar en forenkling av overføringsordningene til barnefamilieene. Regjeringens forslag innebar at de fleste småbarnsfamilier vil nyte godt av enten redusert foreldrebetaling i barnehage eller økt kontantstøtte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil minne om at i St.meld. nr. 6 (2002-2003) Tiltaksplan mot fattigdom viser Regjeringen til at barnetrygden er en viktig inntektskilde for lavinntektsgruppen. Barnetrygden utgjorde nesten en firedel av samlet inntektskilde for lavinntektsgruppen. Til tross for dette fjernet Regjeringen, støttet av Fremskrittspartiet, småbarnstillegget til barnetrygden fra 2003, som utgjorde 657 kroner/mnd. per barn. Bare enslige forsørgere fikk beholde småbarnstillegget, men enslige forsørgere er ikke en ensartet gruppe økonomisk sett. Foreldre som mottok kontantstøtte for sitt barn, fikk bortfallet av småbarnstillegget fullt ut kompensert ved en tilsvarende økning av kontantstøtten. Det gjorde derimot ikke småbarnsforeldre som bruker barnehageplass for sitt barn, som dermed mistet 657 kroner per mnd. Regjeringen lot småbarnsforeldre med barnehageplass selv delvis finansiere redusert foreldrebetaling ved å fjerne småbarnstillegget.

Disse medlemmer var sterkt imot denne nye endringen av småbarnstillegget, når vi har så mye kunnskap om hvor viktig slike universale kontantoverføringer er for barnefamilier og særlig for barnefamilier med meget lav inntekt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet peker på at barnefamilier gjennom flere år

har blitt fratatt en årlig prisjustering av barnetrygden, noe som utgjør et tap for barnefamiliene på opptil flere tusen kroner i året.

Disse medlemmer mener at på sikt vil en slik reduksjon av barnetrygden kunne undergrave fundamentet for hele ordningen.

Disse medlemmer viser til sine alternative statsbudsjetter der disse medlemmer foreslår at barnetrygden skal prisjusteres.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet kommer med følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen automatisk prisjustere barnetrygden årlig ved hver budsjettframleggelse."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser i den forbindelse til at disse medlemmer ønsker at barnetrygden holdes utenom ved beregning av sosialhjelpstøtte.

2.2 Forpliktende samliv (jf. meldingen kap. 2)

Komiteen mener at forpliktende og stabile samliv er det beste for barns oppvekst. Ekteskapet skiller seg ut av to grunner; formalisering av gjensidig forpliktelse og mer stabilitet. Et samlivsbrudd uansett samlivsform er i de fleste tilfeller en belastende opplevelse for involverte parter, spesielt barna.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, merker seg at en undersøkelse (Byberg, Noack og Foss-2001) viser at sjansen for å oppleve et samlivsbrudd er mer enn tre ganger så stort i samboerfamilier. Derfor mener flertallet at ekteskapet gir den beste rammen rundt barns oppvekst. Ekteskapet gir en formell og juridisk trygghetspakke, og både inngåelse og oppløsning blir offentlige handlinger. For ekteskapet finnes det et omfattende regelverk/lovverk som kommer til anvendelse ved samlivsbrudd eller ved død. Dette gir en forutsigbar trygghetsramme som har betydning for den enkelte. Samboere mangler denne juridiske automatiske tryggheten, og mange er kommet i en vanskelig situasjon etter et samlivsbrudd eller ved å miste sin samboer. Flertallet mener derfor det er særskilt viktig at informasjon om rettigheter og plikter i forbindelse med ulike samliv blir gjort kjent, spesielt overfor unge mennesker i etableringsfasen. Ekteskap og samboerskap er ulike samlivsformer. Ekteskapet gir størst trygghet i forhold til barns oppvekst, men familiene må selvsagt stå fritt til å velge samlivsform.

Komiteen viser til at mange par og familier sliter med utfordringer som kan vokse seg store og uoverstigelige. Det kan utvikle seg parkonflikter, vanskeligheter i forholdet til barna, og familien kan få en opplevelse av ikke å fungere slik de egentlig ønsker. Veien til en hjelpeinstans kan være tung å gå. Et samlivsbrudd

kan føre med seg problemer både psykisk, fysisk, økonomisk og sosialt. En undersøkelse av Dag Bruusgaard ved Universitetet i Oslo viser at et samlivsbrudd dobler risikoen for å bli langvarig sykemeldt. Komiteen mener derfor det er en viktig jobb for samfunnet å tilrettelegge slik at familier kan leve bedre sammen, forebygge samspillproblemer mellom foreldre og barn og hindre familieoppløsning. Komiteen vil også understreke at i noen tilfeller er konfliktnivået så høyt at det gir mer ro og trygghet rundt barns oppvekst at det blir samlivsbrudd.

Komiteen mener at det viktige arbeidet som familievernkontorene driver, må videreutvikles, og kompetansen må styrkes. Spesielt må kunnskapen om barn og relasjoner voksne/barn utvikles. Familien som helhet må tas inn i samtalerommet, ikke bare de voksne. Tilbudet må fortsatt være gratis, og man må få komme uten henvisning.

Komiteen mener at familier med funksjonshemmede barn kan være sårbare i samlivet. De følelsesmessige belastninger kan være større enn i andre familier. Samlivsbruddene er økende i antall, og når det kommer til slike brudd, fører de ofte til større vansker enn hva andre familier opplever. Foreldrene opplever at det sjelden blir tid til å fokusere på samlivet. Komiteen mener at overfor familier med funksjonshemmede barn er det viktig å arbeide med parforholdet og styrke samlivet og samarbeidet dem imellom. De har behov for hjelp til å bearbeide sine opplevelser i forbindelse med å ha et funksjonshemmet barn, og få anledning til nødvendig hvile og rekreasjon. Komiteen mener det er viktig å få etablert et tilbud til denne gruppen på familievernkontorene over hele landet. Komiteen ser med tilfredshet på at Regjeringen gjennom et eget prosjekt sørger for opplæring av ansatte ved landets familievernkontorer for å avholde kurs for foreldre med funksjonshemmede barn. Komiteen har videre merket seg at mange foreldre allerede får et slikt tilbud. Det er viktig at alle organisasjoner og institusjoner som arbeider med funksjonshemmede barn er kjent med og trekkes inn i dette foreldrestøttende tilbudet. Komiteen vil understreke viktigheten av at det er etablert et nettverkssamarbeid mellom ulike tjenester på bl.a. fylkeskommunalt og statlig nivå som arbeider med funksjonshemmede barn med ulike behov. Dette gir tiltaket den nødvendige tverrfaglige tyngde og bredde.

Komiteen mener også at samfunnet står overfor nye utfordringer i møtet med mennesker fra andre kulturer. I stigende grad møter blant annet familievernkontorene klienter med minoritetsbakgrunn, både i rådgiving og meklings.

Komiteen er kjent med at det i familievernnet etter hvert har utviklet seg større kompetanse på dette området, og at denne tjenesten er i gang med flere prosjekter for metodeutvikling og videre kompetanseheving.

Komiteen verdsetter denne utviklingen og vil påpeke betydningen av at den videreføres og styrkes.

Komiteen er videre kjent med at departementet i Program for foreldreveiledning har satt i gang et eget

prosjekt overfor innvandrerefamilier, og at dette arbeidet skal videreføres og utvides.

I tillegg er det viktig at familievernkantorene utvikler kompetanse i møtet med mer spesielle problemer som tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og andre traumer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter et permanent kulturveiledningsprogram for familier fra andre kulturer som er vesentlig annerledes enn den norske. Programmet kan koordineres med introduksjonsprogram for alle nyankomne innvandrere, som beskrevet i Ot.prp. nr. 28 (2002-2003).

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ser at familievernkantorer ikke skal erstatte profesjonell hjelp når det er behov for det ved kompliserte familiesaker.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at under komiteens høring ble det opplyst fra Hareide ved Modum Bads Samlivssenter at samlivet får en stor utfordring når man får sitt første barn. Da konsentreres ofte innsatsen overfor det nyfødte barnet og samlivet blir litt tilside-satt. Flertallet støtter derfor Regjeringens forslag om å tilby et 1-dagssamlivskurs for førstegangsforeldre. Samlivskurs har fått økende støtte, men det er på langt nær nok til å dekke den faktiske etterspørselen. Samlivskurs er gode, forebyggende tiltak mot samlivsbrudd. Fordelen med samlivskurs er at det er et lavterskeltilbud og ikke et behandlingstilbud. Det er for dem som vil forebygge og for dem som vil investere i et varig og forpliktende samliv.

Flertallet mener det bør være et mål å gi alle nybakte foreldre tilbud om et 1-dagssamlivskurs.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at når man har fått ordningen på plass, vil man vurdere effekten og eventuelt utvide ordningen til hver gang man får et barn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet kan ikke se at det offentlige skal bruke ressurser på "rekrutteringskampanjer" for ekteskap. Selv om disse medlemmer er enige i Regjeringens syn at ekteskap er den foretrukne ramme for samliv, er man ikke enige i at en slik kampanje har noen hensikt, eller skulle være ønskelig. Det må være opp til de enkelte mennesker å vurdere hvorvidt de ønsker å inngå forpliktende ekteskap, med de rettigheter som da automatisk kommer til, eller ikke.

Disse medlemmer kan ikke se at det offentlige skal bruke ressurser på samlivskurs, som en del av det forebyggende familiearbeidet. Forebyggende arbeid kan i seg selv være gunstig både for enkeltpersoner og for samfunnet. Men det forutsetter at tiltak er effektive i forhold til hva de skal oppnå. Disse medlemmer kan ikke se at Regjeringen har sannsynliggjort at slike kurs kan gi effekt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti støtter Regjeringens forslag om å tilby et 1-dagssamlivskurs til nybakte førstegangsforeldre, men er uenig i at dette begrenses til kun førstegangsforeldre. Det er en utfordring for samlivet og eneforsørgere hver gang man får barn, og mange samlivspartnere og enslige opplever senere svangerskap og fødsler som en større belastning enn første gang. Det er også nye problemstillinger og nye utfordringer i det å få flere barn. Disse medlemmer ønsker at alle nybakte foreldre skal få tilbud om et 1-dagssamlivskurs. Det er også viktig at innsatsen og ressursene økes på foreldreveiledningen i svangerskapet. Det vil for mange være for sent med et kurs etter fødselen, da store deler av problemene rundt samlivsproblematikk oppstår i svangerskapet. De som er ansvarlige for svangerskapskontrollene og svangerskapskursene må i større grad ta ansvar for at dette blir ivarettatt.

Komiteen mener at forpliktende og stabile familieforhold er det beste for barns oppvekst. Komiteen mener at valg av samlivsform er opp til hver enkelt. Det viktige er at et samliv fungerer godt og at barna får en god og trygg oppvekst.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at nye samlivsformer kan være like verdifulle som ekteskapet og den tradisjonelle kjernefamilien. Det avgjørende er kvaliteten i samlivet.

Disse medlemmer viser til at ekteskap og partnerskap har en formell trygghet gjennom lover og regler som et samboerskap ikke gir. Disse medlemmer mener derfor at samboende må gis flere rettigheter og plikter enn i dag. Det er viktig med informasjon om rettigheter og plikter i forbindelse med valg av samlivsform. Informasjonen bør spesielt rettes mot unge mennesker. Disse medlemmer mener familier selv må velge hvilken samlivsform de synes er best.

Komiteen støtter arbeidet for å gjøre det lettere å oppløse tvangsekteskap. Komiteen henviser til behandlingen av Ot.prp. nr. 103 (2002-2003) Ekteskapsloven.

Komiteen vil peke på at familievernkantorene har flere viktige oppgaver. I tillegg til rådgivning og megling skal også kontorene drive forebyggende og utadrettet virksomhet. Det er derfor viktig at denne delen av arbeidet styrkes.

Komiteen peker også på betydningen av at familievernkantorene samarbeider med andre beslektede tjenester på kommunalt nivå om å gi et godt tilbud for å forebygge kriser i samlivet og foreldreskapet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, mener at familievernkantorene bør vurdere å skifte navn til for eksempel familiekontorer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter forslaget om samlivskurs og mener disse skal være gratis, frivillig, ha god kvalitet, formidles av for eksempel helsestasjonene og være offentlig godkjent av fylkesmannen.

Disse medlemmer vil understreke at det å skille seg er en rettighet den enkelte har. Årsakene til samlivsbrudd er mange. I enkelte familier skjer det overgrep og mishandling. I slike tilfeller vil et samlivsbrudd være til det beste ikke minst for barna. Det er derfor viktig å understreke at valget om å gå fra hverandre må tas ut fra personlige forhold. Disse medlemmer mener at ytterligere belastning i den vanskelige situasjonen et samlivsbrudd er for den enkelte, ikke minst hvor barn er involvert, må unngås. Disse medlemmer mener den valgfrihet den enkelte har ikke må undergraves.

Disse medlemmer mener samfunnet kan bidra til å forebygge samlivsbrudd, men at det samtidig må legge forholdene til rette for dem som blir skilt og ikke forverre situasjonen ved fordømmelse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at dagens ordning med separasjonstid bør endres til en betenkingsordning etter svensk modell. Disse medlemmer mener at dersom ektefellene ikke er enige om å skilles eller den ene bor sammen med barn under 16 år som hun eller han har omsorgen for, skal skilsmissem bli underlagt en betenkningstid på 12 måneder. Deretter kan partene kreve skilsmisse. For ektefeller som er enige om skilsmisse og hvor ingen av partene forsørger barn, skal det ikke gjelde noen separasjonstid. Disse medlemmer understreker at fylkesmannen fortsatt skal gi skilsmisse som i dag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om å endre ekteskapsloven slik at når ektefeller er enige i skilsmisse og hvor ingen av partene forsørger barn, skal det ikke gjelde noen separasjonstid."

Komiteen vil understreke at familier som mister barn er i en spesiell sårbar situasjon som ofte fører til samlivsbrudd. Foreldre som mister barn enten under svangerskapet, ved fødselen, i krybbedød eller senere i livet, har de samme belastningene samlivsmessig. Foreninger som *Vi som har et barn for lite* og *Krybbedødsforeningen* har gode oppfølgingstiltak for disse foreldrene, og er et godt og nødvendig supplement til det offentlige hjelpeapparatet. Det er viktig at foreninger som gir gode, nødvendige og ulike tilbud til foreldre i kriser, har forutsigbare økonomiske rammer til sin virksomhet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil henvisse til at i Sverige og Finland er separasjonstiden opphevet ved skilsmisse. Dersom

partene ikke er enig om skilsmisse og de bor sammen med barn under 16 år blir skilsmissem underlagt betenkningstid. Hver av ektefellene kan da kreve skilsmisse etter 6 måneder. Disse medlemmer mener dette er en endring som også bør innføres i Norge. Mange lever under uverdige forhold i ekteskapet, og en endring av lovverket mener disse medlemmer er en forbedring av lovverket.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om å endre ekteskapsloven i tråd med ekteskapslovgivningen i Sverige."

2.3 Forpliktende foreldreskap (jf. meldingen kap. 3)

Komiteen mener at selv om samliv kan bryte sammen og oppløses er foreldreskapet livslangt. Det opphører ikke etter et samlivsbrudd. Komiteen vil understreke at det er viktig at samfunnet har fokus på barnets situasjon. Et forpliktende foreldreskap skaper tryggere kår for barn og unge. Stortingsmeldingen inneholder et eget avsnitt om farsrollen. Komiteen mener at det tradisjonelt har vært sagt mye om morsrollen og fars fravær i en familie, derfor er det naturlig å se på ordninger som kan styrke fars rolle og tilstedeværelse i familien.

Komiteen mener at ved å få beholde kontakten med begge foreldrene, kan endringene i livssituasjonen til et barn gjøres lettere ved at barnet får del i familiens nye liv både praktisk og følelsesmessig. Komiteen er opptatt av at barnet skal ha så god kontakt som mulig med begge foreldrene etter et samlivsbrudd. Det førende prinsippet er imidlertid selvbestemmelsesretten til foreldrene. Utgangspunktet er at foreldrene har full frihet til å avtale seg imellom hvor barnet skal bo og omfanget av samvær.

Komiteen har registrert at det foregår en debatt om at det vil være konfliktdepende å gi automatisk delt bosted etter et samlivsbrudd. Erfaringer med dette finnes det lite forskning på. Komiteen støtter Regjeringens initiativ for å sette i gang forskning for å finne ut om dette faktisk er konfliktdepende, og om dette vil ivareta barns rettigheter og behov på en god måte. Foreldre står helt fritt til å avtale delt bosted seg imellom.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at forskning rundt familie og oppvekst kan gi god kunnskap. Samtidig er det viktig at de begrensede ressurser til slik forskning brukes på en best mulig måte. Disse medlemmer kan ikke se at det er behov for mer forskning for å få bekreftet at barn som vokser opp uten fedre kommer dårligere ut økonomisk, helsemessig, adferdsmessig med mer.

Disse medlemmer mener at siden barn har best av å ha begge foreldre, bør delt bosted være det normale etter et samlivsbrudd. Siden Fremskrittspartiet utgjør et mindretall i å mene dette, ønsker vi å støtte Regjeringens ønske om mer forskning på dette. Disse medlemmer mener at slik forskning vil støtte Fremskrittspartiets syn.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter også Regjeringen, flertallets vurdering i barnefordelingsprosessutvalget og blant høringsinstansene i at domstolene ikke skal kunne idømme delt bosted. Flertallet ser også at dette kan stride mot fri bosettingsrett. Det er et viktig prinsipp at ingen skal kunne dømmes til å bo på et spesielt sted - og like lite dømmes til å ikke bo andre steder, jamfør også retten til å søke utdanning og arbeid. De sakene som går i retten, er ofte så konfliktfylte at det er ikke sannsynliggjort at delt bosted vil ivareta barns behov.

Komiteen viser til FNs barnekonvensjon hvor prinsippet om barnets beste står sentralt. Ifølge konvensjonens artikkel 3 skal det ved alle handlinger som vedrører barn først og fremst tas hensyn til hva som gavner barnet best. I artikkel 9.1 heter det at barnet har rett til å holde kontakt med begge sine foreldre, dersom dette ikke strider mot barnets beste. I artikkel 18.1 fremgår det videre at begge foreldre har et felles ansvar for barnets oppdragelse og utvikling, og barnets beste skal være hovedsaken. Det kan oppstå motsetninger mellom hva som er best for barnet og hva foreldrene ønsker, selv om samsvar naturligvis er det vanligste. FNs barnekomité uttaler at barnets beste bør tillegges stor vekt ved slike interessekonflikter, og det ligger en stor utfordring i å lytte til barnets egne synspunkter. I barnekonvensjonens artikkel 12 heter det at barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter har rett til fritt å uttrykke disse. Det heter også at barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Komiteen vil understreke at trygge økonomiske rammer er viktig for samliv og foreldreskap. Det er anslått fra Statistisk sentralbyrå at det i Norge er mellom 14 000 og 19 000 fattige barn. Mange av disse opplever sosiale begrensninger som en følge av familiens økonomi. For disse familiene trengs det et kraftig økonomisk løft.

Komiteen peker også på at arbeidsledighet fører til dårligere økonomi for familiene som rammes. Dette kan igjen gi sosiale problemer som rammer barna spesielt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, mener derfor det er viktig at kampen mot arbeidsledighet prioriteres høyere enn det Regjeringen har gjort hittil.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener derfor det er viktig at kampen mot arbeidsledighet fortsatt skal prioriteres høyt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det samtidig må etableres flere tiltaksplasser for de arbeidsledige. Arbeidsmarkedstiltak er viktige for at den enkelte skal kunne holde seg i gang, og kvalifisere seg til ny jobb. Disse medlemmer

mener i tillegg at alle som mister muligheten til å delta fullt ut i arbeidslivet og ikke har inntekt, sikres en grunnleggende økonomisk trygghet gjennom trygde-systemet. Disse medlemmene peker spesielt på at dagpengeordningen skal gi økonomisk trygghet for familien ikke minst av hensyn til barna.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til budsjettavtalen inngått mellom Arbeiderpartiet og regjeringspartiene. Der er det fire hovedprioriteringer: Skole, kampen mot arbeidsledighet, helse og kommuneøkonomien.

Komiteen mener at en evaluering av barnebidragsreglene spesielt må se på hvilke kostnader det er ved å ha barn og hvordan disse vektlegges i den såkalte underholdskostnaden.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at forbruksutgifter hos bidragsmottager er basert på SIFOs standardbudsjett. Disse medlemmer vil påpeke at SIFOs standardbudsjett ikke omfatter utgifter til videregående skolegang, spesialisert fritidsbruk, feriereiser, skoleturer, feiring av fødselsdager og andre begivenheter, gaver eller lomme-penger. Det er heller ikke lagt opp til at bidragsmottaker skal få dekket disse utgiftene gjennom reglene om særtilskudd.

Disse medlemmer mener at det bør vurderes å innføre et minstebidrag for den bidragspliktige også i de tilfeller hvor beregnet bidrag bortfaller på grunn av manglende bidragsevne. I slike tilfeller må det også vurderes om og hvordan det offentlige skal bistå den bidragspliktige.

Disse medlemmer ber derfor Regjeringen vurdere å innføre et minstebidrag i forbindelse med evalueringen av omlegging av barnebidrag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget på en egnet måte om hvordan endringer i retten til gentesting har slått ut.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet ber spesielt om at det i nye saker bør innføres en tidsavgrensning for hvor lenge etter barnets fødsel det kan kreves en DNA-testing. Disse medlemmer understreker at barnets rett skal uansett ikke tidsavgrenses.

Komiteen vil påpeke behovet for gode og trygge fosterhjem. Komiteen vil understreke nødvendigheten av god kompetanse hos fosterforeldre og styrke tilsynet med fosterhjemmene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at to år etter at Stortinget vedtok stebarnsadoptionsjon for homofile som lever i partnerskap, er

svært få søknader godkjent. Disse medlemmer er kjent med at de nye retningslinjene fra Barne- og familiedepartementet legger vekt på at barnet selv skal få si sin mening i adopsjonsspørsmål.

Komiteens flertall, alle unnatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at adopsjon alltid skal ha barnets beste som utgangspunkt. Der adopsjon innebærer et brudd med en juridisk forelder vil det kunne være vanskelig å vurdere hva som er til barnets beste. Av den grunn er det viktig å høre hva barnet selv tenker om en slik avgjørelse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er derfor ikke uenig i at det i en del tilfeller kan være grunn til å vente med stebarnsadopsjon til barnet når en alder der det selv kan gi uttrykk for sine meninger.

Disse medlemmer vil imidlertid påpeke at for en rekke barn i partnerskap - særlig barn som vokser opp med to lesbiske mødre - er ikke dette en aktuell problemstilling. I disse sakene er ofte biologisk far ukjent og mor i et lesbisk forhold. Det betyr at stemor er til stede i familien fra fødselen og at hun er en av barnets to foreldre i utgangspunktet. Dette skaper en tilknytning mellom barn og stemor som trenger rettslig vern dersom intensjonen om barnets beste skal oppfylles. I disse sakene handler stebarnsadopsjon om å sikre barnet et juridisk bånd til begge foreldrene. Ved å nekte disse parene stebarnsadopsjon, svekkes barnets rettsikkerhet.

Disse medlemmer peker også på at ved dødsfall er disse barna ikke automatisk arveberettiget den av sine foreldre som ikke er biologisk forelder. Barnet har heller ikke rett til utbetaling fra forsikringer som forutsetter et juridisk bånd mellom avdøde og barnet. Disse medlemmer mener at en sikring av disse barna var en av intensjonene bak innføringen av stebarnsadopsjon for homofile.

Disse medlemmer ber derfor barne- og familieministeren om å endre retningslinjene slik at disse barna gis juridisk tilknytning til begge sine foreldre også der barnet er for lite til å gi uttrykk for egne meninger.

Disse medlemmer ønsker også å endre lov om barn og foreldre slik at barn med ukjent biologisk far som fødes med forsørgere i partnerskapsforhold, automatisk får de samme juridiske rettighetene som barn født i ekteskap eller samboerskap.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag til endringer i Lov om barn og foreldre slik at barn hvor biologisk far er ukjent og som fødes med forsørgere i partnerskapsforhold, får de samme juridiske rettigheter som barn som fødes med forsørgere i ekteskapsforhold eller samboerforhold."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti legger til grunn at regelverket for stebarnsadopsjon skal følges. Statsråden behandlet i november 2003 fire klagesaker etter adopsjonsloven § 5a etter saksbehandling og klagebehandling i BUFA, og innvilget stebarnsadopsjon til homofile/lesbiske par i tre av sakene.

Disse medlemmer mener at disse klagesakene skal behandles på vanlig måte som øvrige saker som gjelder stebarnsadopsjon. Etter dagens lovgivning har lesbiske og homofile de samme rettigheter til å søke stebarnsadopsjon. Homofile og lesbiske får ingen spesialbehandling på grunn av deres seksuelle legning. Disse medlemmer viser videre til Interpellasjon fra Siri Hall Arnøy til barne- og familieministeren, 13. november 2003, hvor barne- og familieministeren sier at intensjonen bak lovendringen som åpnet adgang for stebarnsadopsjon i registrerte partnerskap følges opp.

Disse medlemmer viser også at Regjeringen planlegger gjennom foreldreveiledningsprogrammet et temahefte til foreldre om ungdom og homofili. Det tas sikte på at temaheftet ferdigstilles innen sommeren 2004. I kompetanseplanen for familievern vil homofili bli tematisert i den faglige opplæringen. Formålet er å styrke denne tjenestens veiledning til foreldre til homofile og lesbiske og lesbiske/homofile par.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Stortinget i Beslutning O. nr. 108 (2000-2001) endret partnerskapsloven § 4 og adopsjonslovens § 5 for å åpne for at en av partnerne i et registrert partnerskap kan adoptere den andre partners barn etter adopsjonsloven. En vesentlig begrunnelse for denne endringen var å sikre barnas rettigheter til å ha to juridiske foreldre også i de tilfeller der den ene av de biologiske foreldrene av ulike årsaker ikke kan eller vil delta i oppfostringen av barnet, samt å sikre barnet juridisk ved f.eks. dødsfall. Flertallet understreket at den grunnleggende retten til to juridiske foreldre også måtte gjelde barn i registrerte partnerskap. Denne lovendringen medførte likebehandling mellom stebarnsadopsjon innen ekteskap og registrerte partnerskap. Disse medlemmer konstaterer at snart to år etter at denne lovendringen trådte i kraft, er det fortsatt godkjent meget få søknader om stebarnsadopsjon fra registrerte partnere.

Disse medlemmer konstaterer videre at det i dag er barn som blir født av mødre som lever i et registrert partnerskap, og at det i noen av disse tilfellene ikke er en biologisk far som kan eller vil delta i oppfostringen av barnet. Samtidig registrerer disse medlemmer at lovverket knyttet til stebarnsadopsjon ikke er utformet med slike tilfeller i tankene, da den juridiske tilknytning mellom ektemann og barn i ekteskap reguleres av barnelovens kapittel 2. Disse medlemmer erkjenner at mangelen på tilsvarende regler i forhold til partnerskap kan være en medvirkende årsak til at det gjeldende regelverket om stebarnsadopsjon for registrerte partnere ikke synes å fange opp det som var Stortingets intensjon.

Disse medlemmer vil understreke at avgjørelser og lovverk i saker som angår barn alltid skal ha barnets beste som utgangspunkt. Der adopsjon innbærer et brudd med en juridisk forelder vil det kunne være vanskelig å vurdere hva som er til barnets beste. Av den grunn er det viktig å høre hva barnet selv tenker om en slik avgjørelse. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn si seg enig i at det i en del tilfeller kan være grunn til å vente med stebarnsadopsjon til barnet når en alder der det selv kan gi uttrykk for sine meninger. Disse medlemmer vil imidlertid påpeke at for en rekke barn i partnerskap, særlig for barn som vokser opp med to lesbiske mødre, er dette ikke en aktuell problemstilling. I disse sakene er ofte biologisk far ukjent og barnet er født etter at partnerskap ble inngått. Det betyr at stemor er til stede i familien fra fødselen og at hun i utgangspunktet vil være en av barnets sosiale foreldre. Dette skaper en tilknytning mellom barn og stemor som trenger rettslig vern dersom intensjonen om barnets beste skal oppfylles. Barnets rettssikkerhet vil svekkes dersom barnet nektes et juridisk bånd til begge foreldre.

Disse medlemmer vil særlig legge vekt på betydningen av at dette er ordnet i forkant av samlivsbrudd eller dødsfall. Erfaringer fra samlivsbrudd i heterofile parforhold viser betydningen av at den rettslige stillingen mellom barn og begge foreldre er i orden i forkant av en eventuell konflikt mellom foreldrene. Det er ingen grunn til å tro at dette er mindre viktig for homofile og lesbiske par. Manglende juridisk tilknytning til sosial forelder ved samlivsbrudd fratrar barnet alle rettigheter til samvær eller forsørgelse. Ved dødsfall vil barna ikke være automatisk arveberettiget fra sin sosiale forelder, og et barn vil ikke ha rett til utbetaling fra forsikringer som forutsetter et juridisk bånd mellom avdøde og barnet.

Disse medlemmer mener den beste måten å sikre disse barna på, er ved en likebehandling mellom barn som fødes i et ekteskap og et registrert partnerskap, og mellom barn som fødes med samboende foreldre av ulikt kjønn og samme kjønn.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag for Stortinget om endringer i Barnelovens kapittel 2 som ivaretar likebehandling mellom barn som fødes med samboende foreldre av ulikt kjønn og samme kjønn.

Stortinget ber videre Regjeringen endre retningslinjene for stebarnsadopsjon i tråd med denne lovendringen, slik at søknad om stebarnsadopsjon skal innvilges i de tilfeller der barnet ville vært omfattet av en slik lovendring."

Disse medlemmer ønsker å likestille ekteskap og partnerskap juridisk. Disse medlemmer ser ikke at det er forskjell på inngåelse av ekteskap eller partnerskap og mener at loven må endres slik at partnerskap og ekteskap likestilles. De som lever i partnerskap skal ha de samme rettighetene ved inngåelse av partnerskap som ved inngåelse av ekteskap.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om lovendringer som juridisk likestiller ekteskap og partnerskap."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at det i 2002 ble adoptert over 700 barn til Norge. Kostnadene ved adopsjon er store. Disse medlemmer mener det er et mål at adopsjonsstøtten skal knyttes til folketrygdens grunnbeløp og settes til 1G. Disse medlemmer mener adopsjonspermisjonen bør forlenges med 3 uker slik at den blir likestilt med lengden på fødselspermisjon. Disse medlemmer har som målsetting at adopsjonsforberedende kurs må bli gratis slik som svangerskapskurs.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener at det må foretas en helhetlig gjennomgang av adopsjonsfeltet. Disse medlemmer mener at denne gjennomgangen også må inneholde de økonomiske rammebetingelsene, og vil vise til Sem-erklæringen hvor disse medlemmer er enig om å øke adopsjonsstøtten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at adopsjonsstøtten ikke bør heves. Det er flere årsaker til at adopsjon fra utlandet i dag har et moderat omfang. Det offentlige gir i dag en viss støtte til dem som adopterer. Denne støtten er ikke tenkt å nødvendigvis dekke alle utgifter forbundet med adopsjon. Disse medlemmer mener at adopsjon først og fremst er et valg enkelte par gjør for sin egen del. Derfor bør det heller ikke være en offentlig oppgave å støtte de mer enn den begrensede støtten de allerede mottar.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til de høye kostnadene som er forbundet med det å adoptere barn fra utlandet. Disse medlemmer mener det er viktig å legge til rette slik at ikke foreldrenes inntekt skal være avgjørende for muligheten til å adoptere barn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ber derfor Regjeringen om å lage en opptrappingsplan som tar sikte på å øke adopsjonsstøtten opp til 1G.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å lage en opptrappingsplan som tar sikte på å øke adopsjonsstøtten til 1G."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at adopsjonsstøtten skal tilsvare Folketrygdens grunnbeløp på 1G."

Komiteen viser til Innst. O. nr. 127 (2000-2001) og Innst. S. nr. 227 (2002-2003) om bidragsregelverket. Komiteen mener barna først og fremst er og skal være foreldrenes ansvar. Dette ansvaret opphører ikke for noen av partene selv om samlivet skulle opphøre.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener det nye bidragsregelverket, hvis hoveddel trådte i kraft 1. oktober 2003, er mer rettferdig enn det gamle, og legger til rette for at begge foreldre i større grad tar ansvar for egne barn. Flertallet viser til at Stortinget allerede har bedt om og fått en tilbakemelding om den nye bidragsordningen fra Regjeringen i budsjettproposisjonen for 2004 fra Barne- og familiedepartementet, videre til at Stortinget har bedt om en evaluering i form av en stortingsmelding i løpet av 2005.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, ønsker å erstatte begrepet "vanlig samværsrett" i barneloven med andre formuleringer som for eksempel at begge parter har rett til samvær, og at det skal legges vekt på barnets situasjon når det gjelder alder, reiseavstand m.m. når avtale skal inngås. Flertallet mener at i barnefordelingssaker oppfattes "vanlig samvær" som unødvendige føringer. Flertallet vil bemerke at fjerning av betegnelsen "vanlig samvær" i seg selv ikke innebærer en forring på praksis i vurdering av samvær, men er en understreking av at hver sak må vurderes individuelt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil bemerke at mange bostedsforeldre får en betydelig forverret økonomi etter endringen av bidragsreglene, og som er gjort gjeldende fra 1. oktober 2003. De nye bidragsreglene gir lavere bidrag, og siden det er en overvekt av kvinner som er aleneforelder eller bostedsforelder, betyr det at det er kvinner og de som har hovedansvaret for barna som får dårligere råd etter de nye bidragsreglene. Samtidig er det innført en maksimumsgrense som grunnlag for beregning av barnebidrag til inntekt inntil 600 000 kroner hos den bidragspliktige, mens det ikke er noen minimumsgrense for barnebidrag til bidragsmottaker.

Disse medlemmer vil gjennom merknadene til familiemeldingen si noe om historikken som lå forut for de bidragsreglene som nå foreligger og er tatt i bruk. Bidragsreglene ble endret fra en prosentmodell til en kostnadsmodell. Mens bidraget opp til 1. oktober 2003 har blitt beregnet etter en fast prosentandel av bidragsyters inntekt, legger de nye reglene mors inntekt og graden av samvær til grunn, samtidig som standardbudsjett fra Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) legges til grunn som kostnad per barn. I tillegg skal utgiftene til transport ved samvær deles. Resultatene blir betydelig lavere bidrag for de fleste, og særlig for bidragsyttere med høy inntekt.

Etter disse medlemmers syn er de nye bidragsreglene kompliserte, og det øker mulighetene for konflikt. Både størrelsen på bidraget og omfanget av samvær, vil kunne bli gjenstand for stadige og gjentatte forhandlinger. Det kan også medføre at fedre kan ønske mer samvær enn de ellers ville ha gjort, mens mødre vil kunne ønske å begrense samværet for ikke å tape økonomisk. Særlig der forholdet mellom foreldrene er dårlig, vil de nye bidragsreglene gi økte muligheter for konflikt.

Da bidragsreglene var til behandling i Stortinget i juni 2001, gikk Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet imot den foreslåtte kostnadsmodellen som disse medlemmer mener ikke i tilstrekkelig grad tok hensyn til barnas beste. I stedet for denne kostnadsmodellen som Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre og Fremskrittspartiet gikk inn for, foreslo Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet en forbedring av den allerede eksisterende modellen, som kalles prosentmodellen, hvor følgende prinsipper skulle legges til grunn:

- Betydelig omfang av samvær gir rett til nedsatt bidrag. Betydelig samvær ble anslått til 1/3 av et helt år.
- Når bidragsmottaker tjener vesentlig bedre enn bidragspliktige, eller bidragspliktige har lav bidragsevne, kan bidrag regnes etter skjønn ved at det tas hensyn til bidragspliktiges bidragsevne.

Disse medlemmer vil poengtere at det var flere instanser med solid barnefaglig kompetanse som sammen med Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ønsket en forbedring av prosentmodellen, og flere av disse var imot å bruke kostnader som utgangspunkt for bidragsfastsettelse.

I høringsbrevet av 1996 la Barne- og familiedepartementet frem alternative modeller for beregning av barnebidrag:

1. En forbedring av prosentmodellen
2. En kostnadsmodell

Da støttet både Barneombudet, Redd Barna, Likestillingsrådets flertall, Rikstrygdeverket og et flertall av fylkesmennene den gang en forbedret prosentmodell.

Disse medlemmer mener det ikke tas hensyn til de store variasjonene det er mellom utgifter til barnetilsyn og boutgifter. SIFOs gjennomsnittlige standardbudsjett for forbruksutgifter er et minstestandardbudsjett. Det betyr slik disse medlemmer ser det at barnet ikke får ta del i bidragspliktiges levestandard, når bidragspliktige har høy inntekt.

Disse medlemmer er sterkt bekymret for at de nye bidragsreglene fører til ytterligere økte forskjeller mellom barn som bor sammen med sine foreldre, og som kan nyte godt av begge foreldrenes økonomi, og barn av skilte foreldre.

Disse medlemmer vil påpeke at et annet problem med de nye bidragsreglene er at bidragspliktige med lav inntekt ikke får noen forbedring i den nye

modellen, mens derimot bidragspliktige med høy inntekt får redusert sitt bidrag, og betaler vesentlig mindre enn de gjør i dag.

Disse medlemmer vil på det sterkeste understreke viktigheten av at begge foreldre skal kunne ha samvær med sine barn, men disse medlemmer er bekymret for at økonomiske motiver kan overskygge hensynet til barnets beste når foreldre forhandler om samvær.

Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet gikk imot at det innføres gebyr på fastsetting og endring av bidrag. Det å ha en nøytral instans som fastsetter bidrag når dette er umulig å samarbeide om for foreldre med høyt konfliktnivå, er viktig for å sikre barnas beste i en vanskelig livssituasjon for alle parter. Størrelsen på bidraget blir da ikke i seg selv et konfliktområde, og fokus kan settes på arbeidet med å finne løsninger for samarbeid. Stortingsflertallet innførte gebyr på fastsetting og endring av bidrag på tross av mange sterke reaksjoner.

Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet også gikk imot at det skulle innføres en behovsprøving av utbetaling av forskotteringsbeløpet i de tilfellene der bidragspliktige ikke kan eller ikke vil betale bidrag. Også høringsinstansene var negative og kritiske til behovsprøving av bidragsforskott. En slik behovsprøving av forskottering av bidragsbeløpet tar kun utgangspunkt i bostedsforelders inntekt og tar ingen hensyn til dennes utgifter.

Disse medlemmer mener at bidragsforskottering må sikre at barn får utbetalt et visst minsteunderholdningsbidrag fra det offentlige hver måned. Det har i ettertid kommet mange reaksjoner fra foreldre om at de sliter med reiseutgiftene. I de nye bidragsreglene skal reiseutgifter deles mellom bidragsyter og bidragsmottaker. Disse medlemmer viser til at under behandlingen av saken mente Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet at det burde vurderes å innføre en behovsprøvet støtteordning til reiseutgifter der begge foreldrene har lav inntekt og økonomien er til hinder i forhold til samvær.

Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ønsket at Regjeringen skulle ta initiativ til et lavterskeltilbud, der familier i krise som følge av samlivsbrudd, kan få økonomisk rådgivning og veiledning i forhold til konflikthåndtering.

Komiteen vil vise til at flertallet som vedtok de nye bidragsreglene, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre uttalte følgende i saken:

"Dette flertallet ser ikke bort i fra at det kan bli nødvendig med enkelte justeringer her, etter at regelverket er prøvd i praksis. Dette flertallet ber departementet vurdere behovet for justeringer etter at regelverket har trådt i kraft og har fått virke en tid."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti tok konsekvensene av den vanskelige situasjonen

mange ville befinne seg i etter innføringen av de nye bidragsreglene 1. oktober 2003, når det ble klart hva slags bidragsnivå bidragsmottakere og bidragsytere skulle ligge på. Disse medlemmer viser til et privat lovforslag i Stortinget i april 2003, fremmet av Karin Andersen, Magnar Lund Bergo og May Hansen. Forslaget (Dokument nr. 8:94 (2002-2003)) ble behandlet våren 2003 for å få fram en dialog mellom stortingsflertallet for å motvirke de ekstremt uheldige konsekvensene innføringen av kostnadsmodellen hadde - særlig for de aller svakeste gruppene i samfunnet. Det ble avdekket skjevheter som rammer dem som har dårligst økonomi.

Det er etter komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet sitt syn viktig at visse skjevheter ble rettet opp før de nye reglene ble iverksatt. Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet kom med følgende forslag:

- "Stortinget ber Regjeringen om å vurdere tiltak for å bedre den økonomiske situasjonen for barnefamilier som lever på uføretrygd og som har aller minst å leve av.
- Stortinget ber Regjeringen justere utilsiktede og urimelige utslag av de nye reglene slik at de ikke rammer dem med lavest inntekt før bidragsreglene trer i kraft 1. oktober 2003."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti legger merke til at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet ikke har tatt noen konsekvenser av de mange signalene som har kommet til Stortinget om at bidragsreglene har negative konsekvenser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil peke på undersøkelser som viser at vi i Norge i dag har barn som lever under fattigdomsgrensen. Flere barn lever under stramme økonomiske kår. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at alle barn sikres et best mulig utgangspunkt i livet. Da er det særlig viktig å sikre alle barn tilgang til utdanning og aktiviteter i skolens regi, muligheter til deltakelse i det frivillige organisasjonslivet og mulighet til å delta i andre aktiviteter sammen med andre - uavhengig av foreldrenes økonomi. For å hjelpe disse barna til en bedre situasjon er det ofte gjennom foreldrene hjelpen må kanaliseres.

Felles foreldreansvar

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet vil gi samboende foreldreansvar på linje med gifte. Disse medlemmer mener at farskapet skal erkjennes gjennom en skriftlig erklæring fra fars side om samboerforhold. På samme blankett som farskapet erkjennes, erklæres det også at foreldrene bor sammen. Dette innebærer en forpliktende juridisk avtale for samboerne med felles barn.

Disse medlemmer er enige i at det ikke foretaes endringer i måten farskapet erkjennes på for ugifte menn som ikke bor sammen med barnets mor.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag til endringer om felles foreldreansvar for samboere når farskapet er erkjent, og partene har erklært at de bor sammen."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet støtter Regjeringen og samboerutvalgets forslag om å innføre felles foreldreansvar for samboere når farskapet er erkjent og godtatt skriftlig av mor og paret har erklært at de bor sammen. Mor bør ikke, når farskapet er erkjent og foreldrene er samboere, kunne nekte felles foreldreansvar.

Disse medlemmer registrerer at Samboerutvalget ikke ville anbefale en regel der foreldre som ikke er samboere, får felles foreldreansvar direkte i kraft av loven. Utvalget mente at den faktiske situasjonen til mødre som ikke lever sammen med barnets far er svært forskjellig fra situasjonen til gifte og samboende. I noen tilfeller har ikke moren hatt kontakt med faren utover et tilfeldig møte. I andre tilfeller har partene kanskje vært kjæresten gjennom flere år, barnet er planlagt, men de har aldri vært samboere. Hovedansvaret for barnet vil utvilsomt ligge på moren, ifølge utvalget. Felles foreldreansvar som hovedregel ville pålegge disse mødre søksmålsbyrden for å erverve foreldreansvaret alene. Utvalget mente at dette ikke kunne være riktig ettersom mange av mødrene allerede ville være tungt belastet på grunn av aleneansvaret. Fedrene til disse barna vil få del i foreldreansvaret der mor samtykker. Alternativt må de ta initiativ til å fremme sitt krav med bakgrunn i barnelovens regler. Disse medlemmer støtter dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, vil påpeke at Stortinget i forbindelse med Innst. O. nr. 96 (2002-2003) om lov om endring i barneloven vedtok å be Regjeringen fremme lovproposisjon som gir samboende foreldre foreldreansvar på lik linje med gifte. Flertallet forventer at Regjeringen snarlig kommer tilbake til Stortinget med dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at far har en selvstendig rett til å erkjenne sitt farskap. Det bør derfor ikke være mulig for mor å "unnlate" å godta fars erkjennelse. Erkjennelse av farskap skal ikke være avhengig av ekteskap eller samboerskap. Disse medlemmer støtter at erkjennelse av farskap, eller idømmelse av farskap gjennom farskapsak skal resultere i automatisk felles foreldreansvar.

Disse medlemmer mener at foreldreansvar først og fremst er en rettighet for barnet. Det er ikke en rettighet for foreldrene. Derfor skal det heller ikke være mulig å "unngå" foreldreansvar, ved at barnet kun bor hos den ene av foreldrene. Disse medlemmer mener at det bør være automatisk felles foreldreansvar for alle, uavhengig av om de er ektefeller, samboende eller ikke bor sammen.

Disse medlemmer foreslår derfor følgende:

"Stortinget ber Regjeringen fremme sak om automatisk felles foreldreansvar."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil bemerke at 25 470 personer har overgangsstonad. Av disse personene med denne stonaden er det 860 (3,3 pst.) som er menn. Overgangsstonaden er på 1,85 ganger grunnbeløpet i folketrygden slik at summen utgjør omtrent kr 95 000 i året. Disse medlemmer vil at Regjeringen skal se nærmere på denne ordningen for å vurdere om det er ønskelig med en annen innretning på overgangsstonaden for de foreldre som har felles/delt omsorg, enn slik den er definert i dag.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at der foreldrene deler fast bosted kan begge foreldrene ha rett til utvidet barnetrygd. De deler i så fall en utvidet stonad. Flertallet mener at foreldre som utgangspunkt bør kunne fordele retten til offentlige overføringer ved avtale om delt bosted for barna. Flertallet har merket seg at Regjeringen vil vurdere et delingsprinsipp nærmere overfor de aktuelle overføringsordningene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede en mulig endring av reglene i folketrygdloven for overgangsstonad for å møte behovene til foreldre med felles/delt omsorg, og komme tilbake til Stortinget i egnet form."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil bemerke at det i dag er kun den forelderen barnet står folkeregistrert hos, som kan søke om bostøtte. Foreldre med felles/delt omsorg har høye bostøtter fordi begge må ha plass til barnet, men mulighetene til å få bostøtte tilfaller bare en part. Disse medlemmer ønsker at begge foreldre skal kunne ha mulighet til å bli vurdert til å få bostøtte når omsorgen for barnet er felles/delt.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gjøre det mulig for begge foreldre å bli vurdert for bostøtte for familier med dårlig økonomi."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ønsker å innføre automatisk barne-

trygd til begge foreldre ved delt omsorg. I dag er utgangspunktet at man som enslig forsørger får dobbel barnetrygd, mens man deler enkel barnetrygd ved delt omsorg.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innføre automatisk barnetrygd til begge parter ved delt bosted."

Disse medlemmer vil at skatteklasse II for foreldre med delt omsorg skal gjelde for begge parter. Det betyr et personfradrag på kr 63 200 i stedet for kr 31 600, dvs. kr 8 848 ekstra i skattefradrag for den som har inntekt. Et annet alternativ er å gi foreldre med delt omsorg mulighet til å dele personfradraget. I dag kan foreldrene bytte dette frem og tilbake, men det medfører komplikasjoner. Etter disse medlemmers oppfattelse burde dette være enklere regler for dem dette gjelder.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen endre nødvendige regler slik at skatteklasse II skal gjelde for begge parter med delt omsorg."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti vil be Regjeringen om å utrede og komme tilbake med forslag til endringer i barneloven slik at foreldre som er gift, samboere eller foreldre som ikke har bodd sammen, likestilles i barnefordelingssaker.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede og komme tilbake med forslag til endring i barneloven slik at foreldre som er gift, samboere eller foreldre som ikke har bodd sammen, blir likestilt i barnefordelingssaker."

Mekling

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, imøteser de foreslåtte endringene i meklingsordningen, bl.a. forslag om en time obligatorisk mekling for alle med felles barn. Meklingstimen skal brukes til informasjon om regelverk som gjelder barn ved et samlivsbrudd. Denne informasjonen kan være nyttig for foreldre som allerede har inngått avtale, men timen skal også ha som mål å legge grunnlag for å lage en skriftlig avtale enten hos mekler eller senere. I tillegg skal økonomiske forhold tas opp, samt hvordan man kan gjennomføre bruddet med minst mulig skadevirkninger for barna. Ved behov for mer hjelp for å komme frem til en avtale kan mekler foreslå et tilbud om tre nye timer. I hovedsak bør meklingen da avsluttes, men det kan være behov for å gi tilbud om ytterligere tre timer. Flertallet mener at på denne måten får man gitt tilbud om hjelp til de foreldrene som har behov for det.

Flertallet støtter at også samboere med fellesbarn under 16 år skal ha obligatorisk mekling. Flertallet registrerer at Regjeringens forslag til virkemiddel for å få til oppmøte kan være å gjøre retten til utvidet barne-

trygd til personer som blir enslige forsørgere etter oppløsning av samboerskap, betinget av at det fremlegges en meklingsattest. Flertallet støtter at dette kan brukes som virkemiddel.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet støtter intensjonene i forslaget om ny obligatorisk meklingsordning som skal gjelde for gifte og samboere med barn under 16 år.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er usikker på om én obligatorisk meklings-time er tilstrekkelig og vil be departementet følge opp og eventuelt utvide antall obligatoriske meklings-timer til to dersom dette viser seg nødvendig. Det kan dersom det er nødvendig, gis tre timer i tillegg.

Disse medlemmer ønsker å framheve at hensikten med meklingen må være å informere om gjeldende lovverk ved samlivsbrudd, med spesiell vekt på regelen i barneloven om foreldreansvar, bosted, samvær og bidrag. Målet må være at foreldrene kommer fram til en skriftlig avtale vedrørende barnet. Disse medlemmer mener at avtalen skal være en obligatorisk og bindende kontrakt om barnas bo og samværssituasjon ved et samlivsbrudd. Barna skal dersom det er mulig, høres i arbeidet med kontrakten. Det skal settes en egen tidsfrist for når kontrakten skal være ferdig forhandlet og undertegnet. Disse medlemmer vil understreke behovet for at framforhandling av avtalen og mekling skal skje i offentlig regi for eksempel på familievernkontorene. Disse medlemmer viser ellers til barneombudets "rådgiversone" som forslaget er bygget på.

Dersom enighet ikke oppnås, og saken må behandles rettslig, vil disse medlemmer peke på betydningen av at barnefordelingssaker prioriteres av rettsvesenet.

Spesielt er det viktig at tiden mellom første instans' behandling og eventuell ankebehandling reduseres til et minimum av hensynet til barna. Disse medlemmer mener også at når domsavsigelser har funnet sted, skal disse iverksettes så fort som mulig. Disse medlemmer vil også peke på behovet for samarbeidsavtaler med andre land, spesielt de nordiske, når det gjelder barnefordelingssaker, slik at vedtak og domsavsigelser følges raskt og effektivt opp.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at det skal utstedes meklingsattest til samboere med barn slik det gjøres for ektepar. Flertallet er enige i at for at det skal gis utvidet barnetrygd, må meklingsattest framlegges. Dersom den ene part ikke møter, skal dette ikke ramme den møtende part. I slike tilfeller skal likevel utvidet barnetrygd gis til den som har barnet eller barna.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil at det skal være mulig for foreldre å avtale samvær og få dette godkjent av fylkesmannen i forkant av et eventuelt

samværsbrudd. Det vil være fordelaktig at usikkerhet om foreldrenes forhold til barnet ikke skaper utrygghet og konflikt i en situasjon der foreldrene går fra hverandre.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge forholdene til rette slik at foreldre som ønsker det, kan lage samværsavtaler i forkant av et eventuelt brudd og få avtalen godkjent av fylkesmannen."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter ikke Regjeringens forslag om tvungen mekling for samboere med felles barn under 16 år ved samlivsbrudd.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil gå inn for å utrede Barneombudets forslag om at foreldre bør kunne komme frem til en avklaring av foreldre-barnforhold inklusive samvær og bosted før de går fra hverandre.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede mulighetene for foreldre til å lage en avtale, og avklare sitt forhold til hverandre og barnet i forhold til samvær og bosted før samlivsbruddet er gjennomført."

Foreldreveiledning

Komiteen mener at veiledning for foreldre er viktig for å oppnå gode oppvekstvilkår for barn. Veiledning bør legge vekt på å utvikle kommunikasjon og samhandling som fremmer opplevelse av egen mestring og egenverd både mellom barn og foreldre og mellom foreldre og fagfolk. Tilbudet må ta utgangspunkt i foreldrenes egne ressurser og behov for støtte, slik at de kan stole på egen betydning, intuisjon og følelser i samhandling med barna. Komiteen er enig med Regjeringen i at det er viktig å få mobilisert et lokalt hjelpeapparat i kommunene på dette området og viser til meldingen som gir gode eksempler på igangsatte lokale tiltak. Komiteen har videre registrert at det er utdannet fylkesveiledere som skal bistå kommunene i dette arbeidet.

Komiteen er enig i at det er viktig å se på minoritetsfamiliers behov for foreldreveiledning. Spesielt kan det være viktig å ta opp det spenningsforholdet som barna kan leve under. Spenningsforholdet mellom kultur og tradisjoner i hjemmet og forventninger ute i samfunnet. Komiteen støtter det igangsatte pilotprosjektet og mener at gode erfaringer fra dette arbeidet bør tas i bruk i hele landet.

Komiteen mener det er viktig at det etableres gode rutiner på samarbeid mellom foreldre og skole. Et samspill mellom foreldre, elever og lærere gir en best mulig ramme for barns skolegang.

2.4 Fedres rett til fødselspenger (jf. meldingen kap. 4)

Komiteen ser positivt på at Regjeringen i meldingen drøfter fødselspengeordning med vekt på fedrenes rettigheter.

Komiteen har merket seg at Regjeringen vektlegger tre hovedhensyn:

- Likestilling mellom mor og far
- Valgfrihet for familien
- Et brukervennlig regelverk.

Komiteen er enig i at man vektlegger disse tre hovedhensynene når man skal bedre fedrenes rett til fødselspenger og skape forpliktende foreldreskap.

Komiteen vil i likhet med Regjeringen understreke at i en likestilt fødselspengeordning bør hver av foreldrene gis rett til fødselspenger på basis av egen opptjening. Komiteen vil bemerke at erfaringene med fedrekvoten viser at en øremerket periode til far har en positiv effekt i forhold til arbeidsliv og likestillingen mellom mor og far. Fedrekvoten er med på å utvikle fars omsorgsrolle.

Komiteen har merket seg at Regjeringen vil prioritere at de fedre som i dag får fedrekvoten, skal få lønnskompensjon basert på egen opptjening. Komiteen slutter seg til dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, ser også positivt på at Regjeringen nå ønsker å utvide ordningen til at alle fedre skal ha rett til minimum 4 uker fødselspermisjon. Flertallet vil påpeke at de 11 000 fedre som i dag ikke får denne rettigheten, vil få muligheten til dette. Flertallet ser dette arbeidet som svært positivt for å skape forpliktende foreldreskap og samliv.

Flertallet registrerer videre at det neste skritt på veien mot likestilling mellom mor og far vil være å få en utvidelse av fedres permisjonsrett. Flertallet legger merke til at Regjeringen vil vurdere at foreldrene i større grad kan være hjemme med fødselspenger samtidig i den første tiden etter fødselen. Det kan være positivt for fedre å få tidlig nærhet og omsorgsoppgaver til det nyfødte barnet i det første leveåret.

Flertallet legger merke til at det i meldingen, hvor man drøfter fødselspengeordning med vekt på fedrenes rettigheter, er fokus på et brukervennlig regelverk og ser frem til dette videre arbeidet.

Komiteen støtter Regjeringens vurdering i at både kvinner og menn skal kunne kombinere yrkeskarriere med barneomsorg. Selvstendig næringsdrivende bør få bedre vilkår slik at man kan kombinere yrkeskarriere med barneomsorg. Komiteen slutter seg derfor til at Regjeringen vurderer dette nærmere for å bedre selvstendig næringsdrivendes rettigheter.

Komiteen forutsetter at Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag om at selvstendig næringsdrivende får rettigheter i forbindelse med fødsel og barneomsorg.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter forslaget om utvidet pappapermisjon. Flertallet understreker at en utvidelse av fedrekvoten ikke må gå på bekostning av mors rettigheter og merker seg at det foreslås en gradvis utvidelse av pappapermisjonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at fedre skal ha selvstendig opptjeningsrett til pappapermisjon og at denne bør økes i omfang. Derfor bør alle fedre gis rett til 4 ukers pappapermisjon basert på egen opptjening. Det bør være reell likestilling mellom mor og far mht. deres mulighet til å være hjemme med barnet i det første leveåret.

Disse medlemmer mener at dagens ramme for fødselspermisjon er god og at det ikke er samfunnsøkonomisk dekning for kostnadskrevende reformer i fødselspengeordningen nå. En utvidelse av rammen for fødselspermisjon vil kunne virke negativt på sysselsetting og næringslivets konkurransevne.

Disse medlemmer støtter selvstendig næringsdrivendes rett til fødselspenger, på lik linje med lønsmottakere.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener det er nødvendig at fars permisjon etter fødselen blir utvidet. Dette er et viktig skritt i retningen mot et likestilt foreldreskap og viktig for barnets rett til tidlig tilknytning til to foreldre.

Disse medlemmer vil at mor og far skal bli mer likestilt i forhold til retten til fødselspenger. Erfaringene med fedrekvoten har vært positiv. Disse medlemmer støtter forslaget om at alle fedre skal gis rett til fødselspenger basert på egen opptjening. Disse medlemmer ønsker også en utvidelse av fars permisjon og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utvide fars fødselspermisjon fra 4 til 8 uker."

Disse medlemmer ønsker likestilt foreldreskap og mener fars rett til fødselspermisjon er et godt virkemiddel. Island har innført nye regler for deling av fødselspermisjon mellom mor og far. 1/3 er forbeholdt mor, 1/3 er forbeholdt far og 1/3 er valgfri. Disse medlemmer ønsker at erfaringer fra Island innhentes og at Regjeringen vurderer om denne tredelingen skal innføres i Norge.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere erfaringene med den islandske modellen for fødselspermisjon og vurdere om den skal innføres i Norge."

2.5 Økt valgfrihet til småbarnsforeldre (jf. meldingen kap. 5)

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, ser det som positivt at Regjeringens politikk for småbarnsforeldre har som mål å gi foreldrene valgfrihet til å velge omsorgsform som passer dem og deres situasjon.

Det er viktig at man utruker foreldrene med mulighet til å ta de valg som man mener er best for barnet.

Flertallet vil i likhet med barnetilsynsundersøkelsen (jf. meldingen) bemerke at det er mange småbarnsforeldre som ikke har et godt nok barnehage tilbud. Full barnehagedekning er viktig for å nå Regjeringens mål om valgfrihet i omsorgsform. Flertallet viser til den brede enighet om barnehagepolitikken som ble oppnådd i Innst. S. nr. 250 (2002-2003).

For å sikre valgfrihet med hensyn til småbarn legger komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti til grunn at en må få full behovsdekning og lavere foreldrebetaling når det gjelder barnehage, samt forbedre kontantstøtten for dem som velger andre løsninger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil videre understreke at kontantstøtten er et alternativ og supplement til barnehager. Det skal være økonomisk mulig å velge andre omsorgsløsninger enn barnehage. Flertallet ser derfor med forventning på det videre arbeid med å forbedre kontantstøtten gjennom å øke, samt gjøre den enklere å kombinere med bruk av deltidsbarnehage.

Flertallet viser til at det er direkte feil å påstå at utsatte barn bruker barnehage mindre etter at kontantstøtten ble innført. Forskning viser at det ikke har skjedd endring i barnehagebruken for utsatte barn. Foreldre bruker også mer tid med barna etter at kontantstøtten ble innført.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti påpeker at prognoser for barnehageutbyggingen 2003 viser at man ligger an til at måltallet på 12 000 nye plasser kan bli nådd.

Disse medlemmer viser til St.meld. nr. 43 (2000-2001) Om evalueringen av kontantstøtten som viser at 62 pst. av barna med kontantstøtte, våren 1999, hadde foreldre som hovedtilsynsordning, mens 15 pst. av barna hadde dagmamma eller praktikant som passet dem.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til St.meld. nr. 43 (2000-2001) Om evalueringen av kontantstøtten som viser at mødre med barn i kontantstøttealder i gjennomsnitt reduserte sine ukentlige arbeidstimer med 1,5 timer fra 1998 til 1999.

Flertallet viser videre til at barn i kontantstøttealder ble passet mer av foreldre i 1999 enn i 1998 og at det var en økning på 2,3 timer per uke for ettåringene og 2,5 timer for toåringene. Slik det fremgår av meldingen hadde 62 pst. av barna med kontantstøtte våren 1999 foreldre som hovedtilsynsordning, mens 15 pst. av barna hadde dagmamma eller praktikant som passet dem.

Flertallet er enig i at man må forbedre ordningen slik at kontantstøtten er tilpasset dagens forhold på barnehagesektoren. Flertallet vil slå fast at tid for tid-

prinsippet skal gjelde for dem som ønsker å kombinere ordningen med både barnehage og kontantstøtte. Avkortning i kontantstøtten skal være tilsvarende bruk av barnehage. Man skal ikke bli straffet ved at man tar i bruk begge deler.

Komiteen vil at alle som ønsker det, skal få barnehageplass. Komiteen peker på at barnehager gir mulighet til sosial utvikling, pedagogisk veiledning og trygghet for det enkelte barn. Barnehager gjør det mulig for foreldre å kombinere arbeid eller utdanning med omsorg for sine barn. Full barnehagedekning gir reell mulighet til å velge omsorgsform for barnet. Komiteen viser ellers til barnehageforliket som ble oppnådd i Innst. S. nr. 250 (2002-2003).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at kontantstøtte til småbarnsforeldre ikke er en del av Arbeiderpartiets og Sosialistisk Venstrepartis familiepolitikk. Disse medlemmer ønsker derfor å avvikle ordningen. Disse medlemmer vil spesielt vise til at kontantstøtten bare synes å virke inn på mødrenes atferd i forhold til arbeidslivet, ikke fedrenes. Resultatet på lengre sikt blir et mer tradisjonelt kjønnsrollemønster hvor mor er hjemme med barna. Samtidig viser undersøkelser at ordningen fører til en svært liten økning i den tiden foreldre og barn får sammen. Kontantstøtten fører også til at utsatte barn og barn med minoritetsbakgrunn ikke får et barnehagetilbud fordi mange foreldre ikke har råd til å miste kontantstøtten. Barnehage gir disse barna et nødvendig omsorgstilbud ved siden av foreldrene og et integreringsfortrinn i det norske samfunn.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er viktig at det legges til rette for en arbeidslivs- og forbrukspolitik som styrker familielivet og foreldreskapet. Mange foreldre opplever hardt press i yrkeslivet og kommer i en tidsklemme mellom jobb og familie. Mange opplever dette som vanskelig å håndtere, og resultatet kan bli dårligere omsorg for barna. I tillegg fører hardt press i arbeidslivet til økt stress som virker negativt inn på samlivet. Flertallet mener derfor det er viktig at arbeidsmiljøloven og andre lover som regulerer arbeidslivet ikke svekkes slik at arbeidstakere føler økt usikkerhet og press i sin egen arbeidssituasjon.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at intensjonen med kontantstøtte ikke er oppnådd. Kombinasjonen av innføringen av kontantstøtten og dårlig kommuneøkonomi gjør at utbyggingstakten særlig av småbarnsplasser har sviktet i mange kommuner. For disse medlemmer er det viktig å få stoppet denne negative utviklingen og bidra til at det blir bygget tilstrekkelig antall barnehageplasser. Disse medlemmer har sett at den høye foreldrebetalingen favoriserer barn av foreldre/ omsorgspersoner med god inntekt. Kontantstøtten kan forverre denne situasjonen,

og familier kan bli utestengt fra å benytte seg av tilbudet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener at Sosialistisk Venstrepartis forslag om makspris i barnehage på 1 500 kroner, lov- hjemlet rett til barnehage og forsøk med 6-timersdagen gir foreldre større valgfrihet og mer tid sammen med barna. Disse medlemmer er ikke enige i at det å øke tilskuddet til kontantstøttefamilier, som ble gjort i budsjettet for 2003, for å stimulere småbarnsfamilier til å holde barnet hjemme uten den pedagogiske og sosiale grunnopplæringen som barnehager er en del av i forhold til den livslange læringsprosessen, er en riktig innretning på familiepolitikken for de aller minste i samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti var sterkt imot at småbarnstillegget på kr 657 pr. mnd. i budsjettet for 2003 ble fjernet fra småbarnsfamilier, mens kontantstøttefamilier fikk tilsvarende sum lagt til utbetalingen hver mnd. Kontantstøtteforeldre får en større del av barnetrygden enn småbarnsfamilier som velger barnehageplass. Disse medlemmer ser at dette kan ytterligere forsterke bruken av kontantstøtten.

I dag brukes kontantstøtten i stor grad til betaling av dagmamma og andre barnepassordninger. Kontantstøtten fører også til at utsatte barn og barn med minoritetsbakgrunn ikke får et barnehagetilbud fordi mange foreldre ikke har råd til å miste kontantstøtten. Barnehage gir disse barna et nødvendig omsorgstilbud ved siden av foreldrene og et integreringsfortrinn i det norske samfunn. Dette understreker hvor viktig det er å gjennomføre barnehageforliket slik at alle foreldrene har et reelt valg til hva slags omsorgssituasjon som er mest hensiktsmessig.

Komiteen vil understreke betydningen av at barnehagereformen blir gjennomført etter avtalen, jf. Innst. S. nr. 250 (2002-2003). Komiteen peker på at Barnehageforliket medførte en bred, tverrpolitisk enighet for å legge til rette for en barnehagepolitikk som skal ivareta barns og foreldres rettigheter, interesser og sikkerhet. Målet er å videreutvikle en kvalitetsbevisst og effektiv barnehagesektor og forvaltning. Et tilstrekkelig antall nye barnehageplasser må bygges ut, slik at alle som ønsker det får barnehageplass. Komiteen viser til at det skal innføres en maksimalgrense (trinn 1) for foreldrebetaling på 2 500 kroner (2002-kroner) pr. måned fra 1. mai 2004. Komiteen viser også til at Stortinget i forbindelse med behandlingen av Barnehageforliket gikk inn for at søsken skal ha moderasjon og forutsatte at departementet skulle komme tilbake til Stortinget med dette spørsmålet. Videre ble det pekt på at alle kommuner skal ha ordninger som kan tilby barnefamilier med dårligst betalingsevne en moderat eller gratis barnehageplass på hel- eller deltid. Det var også en forutsetning fra Stortingets side at ordningene skal være minst like gode som i dag. Komiteen vil i tråd med behandlingen av Barnehageforliket understreke at

barn med spesielle behov skal få tilskudd tilsvarende funksjonshemmede barn, når det er anbefalt av PPT og/eller barnevernet.

Komiteen viser for øvrig til videre behandling i Budsjett-innst. S. nr. 2 (2003-2004).

Etter komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti oppfatning har kontantstøtten ført til en negativ utvikling når det gjelder likestilling mellom småbarnsmødre og fedre, småbarnsforeldres yrkesdeltagelse og benyttelse av barnehager. Disse medlemmer ser med bekymring på at særlig mødre ansatt i helse- og omsorgsyrkene arbeider mindre. Helse- og sosial-, skole- og barnehagesektorene er de sektorene som har fått størst reduksjon. Samtidig vet vi at et stort flertall av ansatte i disse sektorene er kvinner, hvor det er økende mangel på kvalifisert arbeidskraft.

Etter disse medlemmers mening synes det som kontantstøtten fører til mer deltid og mindre heltid for kvinner, og bremser opp og stagnerer en prosess som har vært i gang gjennom 1990-tallet til større yrkesdeltagelse samlet sett for småbarnsmødre. Disse medlemmer synes ikke dette er en ønskelig utvikling som sementerer kvinner som lavtlønte med en dårligere tilknytning til arbeidslivet og en dårligere mulighet til å opptjene seg en likeverdig pensjon som det en mann har.

Disse medlemmer vil bemerke de interessante og positive overslagene som er gjort i Økonomisk analyse 5/2003, der det står at skattegrunnlaget vil øke med om lag 800 mill. kroner som følge av barnehageforliket, ved at flere mødre vil delta i markedsbasert arbeid etter reformen.

Disse medlemmer vil særlig bemerke utsatte barns behov av å kunne få være i en barnehage. En barnehage gir disse barna et helt nødvendig supplerende omsorgstilbud parallelt med det foreldre/omsorgspersoner som har sosiale, psykologiske eller rusproblemer kan gi.

Disse medlemmer merker seg en tendens til at barn med minoritetsbakgrunn mottar kontantstøtte i større grad enn det som er tilfellet i den øvrige befolkningen, med unntak av barn med vietnamesisk opprinnelse. Etter disse medlemmers oppfatning er barnehagene trukket fram som et sentralt virkemiddel for å oppnå en integrering i det norske samfunnet. Utvikle språk og skape en felles plattform gjennom barnehagene før skolegang er et viktig tiltak for å fremme integreringen.

Disse medlemmer vil fjerne ordningen med kontantstøtte og bruke midlene som bindes opp i denne ordningen til å styrke barns og unges oppvekstvilkår.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen følge utviklingen med rapportert merbruk av kontantstøtten blant svake grupper."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter økt valgfrihet for småbarnsforeldre, med den satsning som er på barnehager. Samtidig ønsker disse medlemmer en økning av kontantstøtten og barnetrygden.

Komiteens medlem fra Senterpartiet ønsker å avgrense kontantstøtten til å gjelde foreldre som er hjemme med barn under 3 år. Ordningen må fortløpende evalueres og vurderes i forhold til andre tiltak for barnefamiliene. Valgfrihet er viktig, men dette medlem vil understreke at valgfriheten ikke vil være reell før samfunnet kan tilby rimelig barnehageplass til alle som ønsker det. Full barnehagedekning og lave priser er en forutsetning for barnefamilienes valgfrihet.

Dette medlem vil peke på følgende tiltak som kan bidra til mer samvær mellom barn og foreldre:

- Redusert arbeidstid med delvis lønnskompensasjon for småbarnsforeldre.
- Rett til ulønnet omsorgspermisjon fram til barnet er 3 år.
- Rett til forlenget og ulønnet ferie/permisjon for småbarnsforeldre.

Komiteen støtter Regjeringens forslag om å avvente Pensjonskommisjonens utredning når det gjelder å bedre pensjonsrettigheter ved omsorgsarbeid, men påpeker at pensjonsopptjening ved omsorgsarbeid vil være svært viktig for mange kvinner.

Komiteen vil understreke at det er urimelig at den som har vært hjemmeværende med omsorgsarbeid for å ta seg av barna, stiller helt uten pensjonsrettigheter.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til Utjamningsmeldingen:

"Personer som etter 1992 utfører ulønnet omsorgsarbeid er sikret rett til pensjonsopptjening, som i dagens situasjon også er en fordel for kvinner."

2.6 Utvikling av positive familiestrukturer - bekjempelse av vold i nære relasjoner (jf. meldingen kap. 6)

Komiteen mener at vold i familien og i parforhold er et alvorlig samfunnsproblem. Det er mange kvinner og barn som dermed blir utsatt for krenkelser og uverdigg behandling. Komiteen ser med forventning på at Regjeringen arbeider for å forebygge slik vold og på arbeidet med å finne hensiktsmessige løsninger for å hjelpe og beskytte ofrene.

Komiteen understreker at det viktig at man synliggjør denne volden og at man skaper sosial og kulturell aksept for å snakke om vold som samfunnsproblem. Dette er viktig i arbeidet for å forebygge vold mot kvinner og barn i familien.

Komiteen påpeker at det er viktig at hjelpetilbudet må være tilgjengelig for dem som utsettes for volden og behandlingstilbud for dem som utøver den. Komiteen er positiv til det arbeidet som Regjeringen legger

opp til når det gjelder menns vold mot kvinner og barn. Det er områder som man i dag ikke vet nok om, men som man antar er utbredt. Komiteen vil derfor understreke at for å kunne forebygge volden må man kartlegge dette. En overordnet politikkutforming må ta utgangspunkt i en helhetlig forståelse av vold i familien og se på sammenhengen mellom voldsbruk og behovet for effektiv likestillingspolitikk og å sikre barns rettigheter.

Komiteen mener også at man må se nærmere på problematikken med barn som vokser opp i familier der det utøves vold. Barn som selv har blitt offer for vold blir selv ofte utøver av vold. Komiteen ser behovet for mer innsikt på dette området for å kunne forebygge dette på en god måte.

Komiteen merker seg at Regjeringen arbeider for at krisesentrene blir bedre i stand til å ivareta barns behov.

Komiteen understreker at dialog med kommunene om dette lavterskeltilbudet blir avgjørende for dette arbeidet. I tillegg ser man med forventning på de andre tiltak som Regjeringen har satt i gang på dette området og vil da særskilt nevne Kvinnevoldsutvalgets arbeid.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at man i forbindelse med behandlingen av kommuneproposisjonen, Innst. S. nr. 259 (2002-2003), ble det besluttet at nåværende øremerking av finansieringen av krisetiltak videreføres som en overslagsbevilgning 2004. Krisesentrene er ulikt forankret i kommunene. Disse medlemmer er av den oppfatning at en 80/20 pst. fordeling mellom stat og kommuner ikke vil bidra til en mer forutsigbar krisesenterøkonomi. En slik fordelingsnøkkel vil kunne forsterke kommunenes ansvarsfraskrivelse idet staten tar hovedansvar for finansieringen. Modellen kan derfor virke lite fleksibel og konserverende mht. til den videre utvikling av innholdet i tilbudet.

Disse medlemmer synes det er uheldig at flertallet konkluderer i denne saken før innstillingen fra Kvinnevoldsutvalget foreligger, slik at man får se alt i helhetlig sammenheng. Dette gjelder både finansieringsmodell og eventuelle tiltak.

Disse medlemmer mener det er viktig at man nå ser problemområdet vold mot kvinner i sammenheng. Disse medlemmer mener det må tas et samlet grep som må omfatte krisesentrene, andre tilbud til kvinner og barn som har vært utsatt for vold i nære relasjoner og også tilbudet til menn som begår disse overgrepene. Det er også viktig å se den virksomhet som krisesentrene står for i sammenheng med det øvrige hjelpeapparatet. Disse medlemmer er derfor opptatt av at man vurderer forvaltningsordning og finansieringsmodell på bakgrunn av innstillingen fra det regjeringsoppnevnte Kvinnevoldsutvalget. Utvalget har frist til å levere sin innstilling 4. desember 2003. Viktige stikkord her er brukervennlighet og forutsigbar økonomi. Voldsutsatte kvinner og barn må sikres et tilfredsstillende hjelpetilbud.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, mener at bevilgningene til krisesentrene må forbli øremerket og økes for å møte de behov krisesentrene har. Flertallet viser til Arbeiderpartiets forslag om delt finansiering mellom staten og kommunene med henholdsvis 80 og 20 pst.

Flertallet vil påpeke behovet for å øke kompetansen ved krisesentrene slik at de ansatte står bedre rustet til å ta hånd om barn som kommer til krisesentrene.

Komiteen mener at i tillegg til det viktige fokuset som er på menns voldsbruk, må en også se nærmere på kvinners bruk av vold i familien. Komiteen ber om at Regjeringen kartlegger dette.

Komiteen mener at det bør være en prioritert å bekjempe familievold. Samtidig ser komiteen at meldingen trekker opp kompliserte problemstillinger i grenselandet mellom taushetsplikt og opplysningsplikt. Komiteen mener at disse problemstillingene bør vurderes på tvers av fagfeltene barn og familie, helse og sosial, utdanning og justis. Det bør derfor fremmes en egen sak om det. Taushetsplikten bør ikke være til hinder for samarbeid mellom etatene der dette er til beste for barnet.

Komiteen foreslår derfor følgende:

"Stortinget ber Regjeringen fremme sak om offentlige ansattes plikter både i forhold til taushetsplikt og opplysningsplikt."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti tidligere i år har fremmet forslag om en 100 pst. statlig finansiering av krisesentrene, som også må inkludere incestsentrene. Forslaget fikk ikke flertall i Stortinget.

Disse medlemmer merker seg at Regjeringen ikke gjør noe med finansieringsordningen til krise- og incestsentrene, og heller ikke øker bevilgningene til disse sentrene i budsjettet for 2004. Tilskuddsordningen med 50 pst. driftstilskudd videreføres, til tross for at flere krisesentre har vært nedleggingsstruet. Det har vært rapportert økende problemer med finansieringen av flere av landets krisesentre og incestsentre, og slitasjen med en usikker driftssituasjon har ført til fare for nedleggelse. Samtidig er det en økning i bruken av krisesentrene. Krise- og incestsentrene fyller en viktig funksjon for voldsrammede og incestrammede kvinner og barn.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil nevne at krisesentrene i Norge ble startet av ildsjeler på frivillig basis. Målet var og er å gi et trygt midlertidig bo- og omsorgstilbud til kvinner og barn som står i en akutt og truende livssituasjon. Krisesentrene har i alle år vært banebrytende og er ofte de som ser nye samfunnsproblemer tidlig. Et eksempel er at krisesentrene i flere år har vært opptatt av innvandrerkvinner og deres problematikk. Krisesentrene blir i dag finansiert med 50 pst. støtte fra kommuner/fylker

og resterende med øremerkede midler fra staten. Ordningen med 50 pst. fra staten uansett tilskudd fra kommuner eller organisasjoner er ikke tilfredsstillende. Ressursbruken på krise- og incestsentrene er i dag mer et resultat av tilgjengelige ressurser enn av det reelle behovet brukerne har. Dette er lite forutsigbart for driften av krise- og incestsentrene og gir ikke et bra nok tilbud til brukerne.

Disse medlemmer er meget bekymret for at dagens økonomiske situasjon gjør at mye av ressursbruken på krise- og incestsentrene går med til å skaffe driftsmidler. Ifølge Vistarapporten er krisesentrene den delen av hjelpeapparatet som fungerer best for mishandlede og voldtatte kvinner og deres barn. Det har også vist seg at sentrene driver økonomisk nøysomt. Det er økonomien og velvilje fra det enkelte sosialkontor som i dag er avgjørende for om kvinner på flukt fra en voldelig mann får mulighet til å få den beskyttelse som de trenger.

Disse medlemmer vil bemerke at flere krisesentre har jevnt over en dårlig standard, selv om de i størst grad vil ligne et vanlig hjem. De er ofte lite hensiktsmessig i forhold til drift, og mange ansatte og frivillige har dårlige fysiske arbeidsforhold. Samtidig var bare sju av landets 50 krisesentre tilrettelagt for kvinner med funksjonshemming ved utgangen av 2001, og budsjettet for 2004 benevner at det ikke har skjedd noen tilvekst av krisesentertilbud for funksjonshemmede kvinner av de 19 fylkeskommunene som har krisesentertilbud.

Disse medlemmer vil på det sterkeste legge vekt på alvorsgraden av problemstillinger krisesentrene jobber med, og understreker at Regjeringen bør komme med en bedre finansieringsordning enn den eksisterende 50 pst. tilskuddsordningen fra staten.

Det er etter disse medlemmers oppfattelse ikke nødvendig å vente enda ett år for å finne en finansieringsordning som sikrer driften til krisesentrene på en anstendig måte i forhold til de oppgavene og utfordringene de står overfor hver dag. Krisesentrene jobber med grov vold, trusler om tvangsekteskap, omskjæring, æresdrap og flukt fra kriminelle miljøer, og mange sentre har vanskelig for å gi god nok beskyttelse. Disse medlemmer vil påpeke at det må derfor regnes med en utstrakt bygging/rehabilitering av både eksisterende sentre og av nye sentre. Dette for at krisesentrene skal tilfredsstillende normale krav til bygninger, og være funksjonelle til alle brukergruppene de skal dekke. Det er også behov for flere sentre pga. økt bruk.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil gjøre finansieringen av krise- og incestsentrene til en statlig oppgave og øke bevilgningene til voldsforebyggende tiltak, inkludert tiltak for å forebygge og avhjelpe konsekvensen av vold i familien, barn som er vitne til vold, og vold som barn og unge utsettes for. Disse medlemmer viser til forslag fremmet av Sosialistisk Venstreparti våren 2003 om at staten v/Barne- og familiedepartementet, skal overta hele ansvaret for finansieringen av krisesentrene, og at staten tilrettelegger for tilskudd gjennom

Husbanken til bygging av nye sentre. Dette fordi dagens finansiering av krisesentre er lite forutsigbar for driften og fordi det er behov for nyetablering og rehabilitering av sentre med dårlig standard.

Disse medlemmer vil også at krisesentrene skal gjøres til en lovpålagt oppgave. Slik det politiske landskapet ser ut nå, har det ikke lyktes disse medlemmer å få flertall for disse forslagene i Stortinget. I mellomtiden er det de volds- og incestutsatte og de frivillige medarbeiderne i krisesentrene som må være belastningene med usikre driftsforhold.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til den vanskelige situasjonen mange av landets krise- og incestsentre opplever som følge av en usikker driftssituasjon. Disse medlemmer viser til mindretallsforslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti (jf. Innst. S. nr. 40 (2001-2002)) om at staten bør overta finansieringen av krisesentrene og at Husbanken bør forvalte tilskudd til etablering, rehabilitering og ombygging av krisesentrene. Disse medlemmer mener Regjeringen snarest må komme tilbake til Stortinget med en finansieringsordning som sikrer krisesentrenes drift.

2.7 Regulering av samboeres rettigheter og plikter (jf. meldingen kap.7)

Komiteen merker seg at ekteskapet er mer forpliktende enn samboerskap og derfor den beste rammen rundt familiedannelse.

Komiteen registrerer videre at Regjeringen ser det som hensiktsmessig at samboere, som i dag, ikke likebehandles med ektefeller på generelt grunnlag, men at man likebehandles på nærmere bestemte rettsområder.

Komiteen er enig med Regjeringen at man bør vektlegge to hensyn ved rettsutviklingen for samboere. Utviklingen bør balanseres mellom rettigheter og plikter og det bør tas hensyn til felles barn.

Komiteen støtter at det bør være et gjennomgående hensyn at par ikke bør ha økonomiske fordeler ved å unnlate å inngå ekteskap.

Komiteen støtter videre at man ikke oppretter et sentralt samboerregister. Et samboerregister vil ikke gi samboere noen rettslig status som ektepar. Komiteen mener at det også vil være uheldig hvis et slikt register vil medføre at man gir ulike rettigheter og plikter for registrerte og uregistrerte samboere. Komiteen vil derfor påpeke at det bør være faktisk samboerskap, som i dag, som vil være avgjørende for å komme inn under lovreguleringer av samboerskap.

Komiteen mener det også er en konsekvens av samboerskapets uformelle form at det ikke er mulig å fange inn alle som definerer seg som samboere. Komiteen ønsker allikevel å skille mellom de mer "uformelle" og formelle samboerskapene ved å lage egne regler for de samboere som har felles barn. Det er til beste for barna.

Komiteen støtter forslaget om at samboerdefinisjonen og krav til kontroll av opplysningen om samboerskap bestemmes innenfor de respektive rettsområdene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at samboeres økonomiske behov i forhold til arv i første rekke bør kunne dekkes ved private ordninger, slik som forsikring. På den måten vil samboere måtte ta aktive grep for å sikre seg de økonomiske fordeler som ektepar automatisk har. Disse medlemmer mener at det bør vurderes i hvilken grad samboere med felles barn skal gis muligheten til å inngå kontrakt hvor rett til å sitte i uskiftet bo og/eller arv opptil 4G kan avtales.

Disse medlemmer mener at de andre rettigheter som Regjeringen ønsker å gi samboere, ikke bør gis automatisk. Disse medlemmer mener at samboere som ønsker like eller lignende rettigheter som ektefeller skal måtte ta aktive grep for å sikre seg slike. Disse medlemmer ønsker at det blir utredet hvordan dette kan fungere i praksis.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen følge utviklingen med rapportert merbruk av kontantstøtten blant svake grupper.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen automatisk prisjustere barnetrygden årlig ved hver budsjettframleggelse.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om å endre ekteskapsloven slik at når ektefeller er enige i skilsmisse og hvor ingen av partene forsørger barn, skal det ikke gjelde noen separasjonstid.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen utrede mulighetene for foreldre til å lage en avtale, og avklare sitt forhold til hverandre og barnet i forhold til samvær og bosted før samlivsbruddet er gjennomført.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag til endringer i Lov om barn og foreldre slik at barn hvor biologisk far er ukjent og som fødes med forsørgere i partnerskapsforhold, får de samme juridiske rettigheter som barn som fødes med forsørgere i ekteskapsforhold eller samboerforhold.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen om å lage en opptrappingsplan som tar sikte på å øke adopsjonsstøtten til 1G.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen utrede og komme tilbake med forslag til endring i barneloven slik at foreldre som er gift, samboere eller foreldre som ikke har bodd sammen, blir likestilt i barnefordelingssaker.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen gjøre det mulig for begge foreldre å bli vurdert for bostøtte for familier med dårlig økonomi.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen legge forholdene til rette slik at foreldre som ønsker det, kan lage samværsavtaler i forkant av et eventuelt brudd og få avtalen godkjent av fylkesmannen.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen fremme sak om automatisk felles foreldreansvar.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om å endre ekteskapsloven i tråd med ekteskapslovgivningen i Sverige.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag for Stortinget om endringer i Barnelovens kapittel 2 som ivaretar likebehandling mellom barn som fødes med samboende foreldre av ulikt kjønn og samme kjønn.

Stortinget ber videre Regjeringen endre retningslinjene for stebarnsadoptsjon i tråd med denne lovendringen, slik at søknad om stebarnsadoptsjon skal innvilges i de tilfeller der barnet ville vært omfattet av en slik lovendring.

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om lovendringer som juridisk likestiller ekteskap og partnerskap.

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringen sørge for at adopsjonsstøtten skal tilsvare Folketrygdens grunnbeløp på 1G.

Forslag 15

Stortinget ber Regjeringen utrede en mulig endring av reglene i folketrygdloven for overgangsstonad for å møte behovene til foreldre med felles/delt omsorg, og komme tilbake til Stortinget i egnet form.

Forslag 16

Stortinget ber Regjeringen innføre automatisk barne-trygd til begge parter ved delt bosted.

Forslag 17

Stortinget ber Regjeringen endre nødvendige regler slik at skatteklasser II skal gjelde for begge parter med delt omsorg.

Forslag 18

Stortinget ber Regjeringen utvide fars fødselspermisjon fra 4 til 8 uker.

Forslag 19

Stortinget ber Regjeringen vurdere erfaringene med den islandske modellen for fødselspermisjon og vurdere om den skal innføres i Norge.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber Regjeringen fremme sak om offentlige ansattes plikter både i forhold til taushetsplikt og opplysningsplikt.

II

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag til endringer om felles foreldreansvar for samboere når farskapet er erkjent, og partene har erklært at de bor sammen.

III

St.meld. nr. 29 (2002-2003) - om familien - forpliktende samliv og foreldreskap - vedlegges protollen.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 25. november 2003

Sonja Irene Sjøli
leder

Dagrun Eriksen
ordfører

